

**Bijlage 5 Oplegnotitie onderzoeken ecologie, Sweco,
16-11-2023**

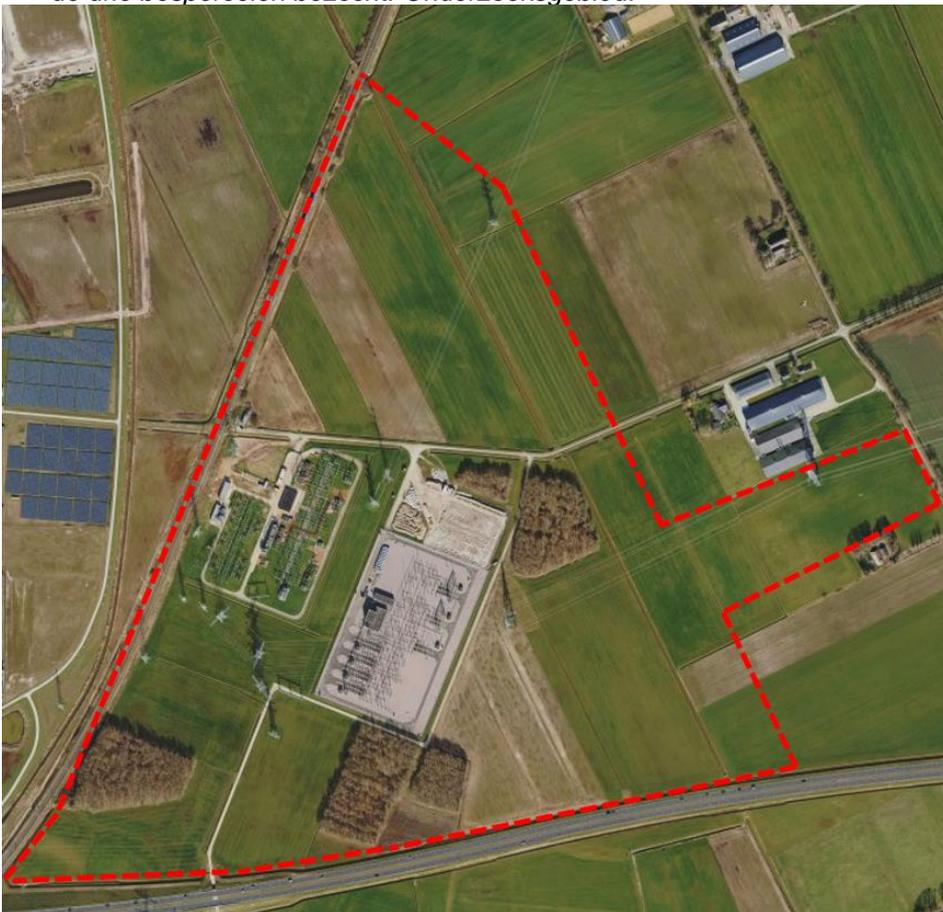
Oplegnotitie uitgevoerd ecologisch onderzoek DON Zwolle

Inleiding

In het kader van de verzwaring van het elektriciteitsnet heeft Tennet diverse uitbreidingen gepland bij industrieterrein Hessenpoort te Zwolle. Hiervoor is een aantal ecologische onderzoeken uitgevoerd. Deze notitie heeft als doel een overzicht te geven van deze onderzoeken, de scope, status ervan en de relatie tussen de onderzoeken. Tenslotte wordt aangegeven wat de vervolgstapen zijn.

Uitgevoerd onderzoek

- Natuuronderzoek hoog-en middenspanningsstation Zwolle (Sweco, NL23-648800269-52897, 7 november 2023) *Met een veldbezoek en gericht op het gehele zoekgebied voor de diverse werkzaamheden. Hierbij zijn ook de drie bospercelen bezocht. Onderzoeksgebied:*

- Natuurtoets Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Toetsing Wet natuurbescherming en NNN (Antea, 0480775.100, 20 oktober 2023) *Gericht op drie bospercelen in het zoekgebied.*

- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle (Antea, 0480775.100, 27 februari 2023) *Gericht op aanwezigheid vleermuisverblijven en jaarrond beschermde nesten in drie bospercelen in het zoekgebied.*
- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond beschermde nesten (Antea 0480775.100, 16 juni 2023) *Gericht op gebruik nest in zuidoostelijk bosperceel en op marterverblijven in de drie bospercelen in het zoekgebied. Onderzoeksgebied:*

Vervolgacties n.a.v. de onderzoeken

Uit het onderzoek in de bospercelen heeft Antea geconcludeerd dat voor de geplande bomenkap, ontheffing nodig is voor het vernietigen van verblijfplaatsen van boommarter/steenmarter en een buizerdnest. Voor das is gesteld dat geen burchten zijn aangetroffen en deze op basis van aanwezigheid van pitrus, dat voorkomt bij hoge grondwaterstanden, ook niet zijn te verwachten. Ook is aanwezigheid van vleermuisverblijven uitgesloten. In het westelijk en noordelijk gelegen bosperceel zijn geen aanvullende onderzoeken uitgevoerd. Wel zijn hier, tijdens het Natuuronderzoek vogelnesten waargenomen en hebben de bospercelen mogelijk een functie als foerageergebied en of vaste rust- en verblijfplaats voor marters. Voorafgaand aan de kap van het westelijke bosperceel moet nog aanvullend onderzoek plaatsvinden naar de functie van het bosperceel voor boom- en steenmarter en het aanwezige potentieel jaarrond beschermde nest.

Bij een ontheffing hoort een ecologisch werkprotocol (EWP) waarin een werkwijze is vastgelegd waarbij negatieve effecten zoveel mogelijk worden voorkomen. Ook als geen ontheffing wordt aangevraagd, is bij werkzaamheden in/bij sloten, bosjes, in het broedseizoen et cetera het opstellen van een EWP nodig om de benodigde mitigerende maatregelen te kunnen borgen.

Voorafgaand aan de kap van de bospercelen dient naast de kapvergunning bij de Gemeentes ook een melding gedaan worden bij de Provincie in het kader van de Wet natuurbescherming Houtopstanden.

Binnen het plangebied zijn een aantal sloten aanwezig die mogelijk geschikt zijn voor de grote modderkruiper die voorkomt in de omgeving. De sloten die mogelijk geschikt zijn voor de grote modderkruiper blijven echter op één na intact, waardoor in de meeste sloten geen sprake is van verlies aan leefgebied. In onderstaande afbeelding is weergegeven welke sloten in potentie geschikt zijn (weergegeven in groen) voor grote modderkruiper en welke sloot zal worden verlegd (weergegeven in rood). In de te vergraven sloot dient aanvullend onderzoek aan te tonen of uit te sluiten dat de grote modderkruiper hier voorkomt. Als deze voorkomt is een ontheffing nodig in het kader van de Wet natuurbescherming voor het aantasten van leefgebied voor deze soort. Het onderzoek kan uitgevoerd worden met eDNA.

Gezien het maatschappelijke belang voor de ontwikkelingen van TenneT op deze locatie wordt het haalbaar geacht dat een eventuele ontheffing voor de grote modderkruiper zal worden verkregen.

Bijlage 6 Natuuronderzoek hoog- en middenspanningsstation, Sweco, 07-11-2023

Natuuronderzoek hoog- en middenspannings- station Zwolle

Ecologisch onderzoek in het kader van wet- en
regelgeving voor natuur

Sweco Nederland B.V.	Handelsregister 30129769
Onderwerp	Natuuronderzoek midden- hoogspannings station Zwolle
Projectnummer	51012779
Klant	Tennet
Versie	D2
Datum 07-11-2023	
Auteur	
Document referentie	NL23-648800269-52897

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Kader van het onderzoek	4
1.2	Ligging plangebied en voorgenomen activiteiten	4
2	Wet natuurbescherming: Natura 2000-gebieden	7
2.1	Toetsingskader	7
2.2	Inventarisatie	8
2.3	Analyse van de mogelijke effecten	8
2.4	Conclusie	9
3	Wet natuurbescherming: Soortenbescherming	10
3.1	Toetsingskader	10
3.2	Methode	12
3.3	Voorkomende ecotopen	13
3.4	Planten	14
3.5	Vleermuizen	15
3.6	Overige zoogdieren	16
3.7	Vogels	18
3.8	Amfibieën en Reptielen	21
3.9	Vissen	22
3.10	Ongewervelden	23
4	Natuurbeleidskaders	24
4.1	Toetsingskader	24
4.2	Natuurnetwerk Nederland	24
5	Conclusie	27
6	Bronnenlijst	31

1 Inleiding

1.1 Kader van het onderzoek

Wegens de benodigde verzwaring van het elektriciteitsnet is Tennet voornemens een nieuw 110 kV station te realiseren en een bestaand 380 kV station uit te breiden en aan te passen bij industrieterrein Hessenpoost te Zwolle. Tennet heeft Sweco gevraagd conditionerende onderzoeken uit te voeren waaronder voorliggende Verkennend natuuronderzoek voor het toetsen van de werkzaamheden aan de Wet natuurbescherming. Projecten of handelingen dienen namelijk te worden getoetst aan de wet- en regelgeving voor natuur. De natuurbescherming in Nederland bestaat uit de volgende kaders:

- Wet natuurbescherming:
  - Natura 2000-gebieden;
  - soorten (bescherming);
  - houtopstanden.
- Provinciaal beleid
  - Natuurnetwerk Nederland (NNN);
  - natuurgebieden buiten het NNN (onder andere ganzenfoeragegebied, weidevogelleefgebied).
- Gemeentelijk beleid.

Het verkennend natuuronderzoek is erop gericht om een eerste inzicht te krijgen in de mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden in en om het projectgebied en de mogelijke vervolgstappen die moeten worden genomen met betrekking tot aanvullend veldonderzoek, nader effectonderzoek en nadere procedures. De bureaustudie natuur is de eerste stap in de procedure. Afhankelijk van het resultaat moeten de navolgende stappen al dan niet worden doorlopen.

In voorliggend onderzoek heeft een eerste toetsing plaatsgevonden op beschermde Natura 2000-gebieden, beschermde soorten en op de natuurbeleidskaders van de provincie.

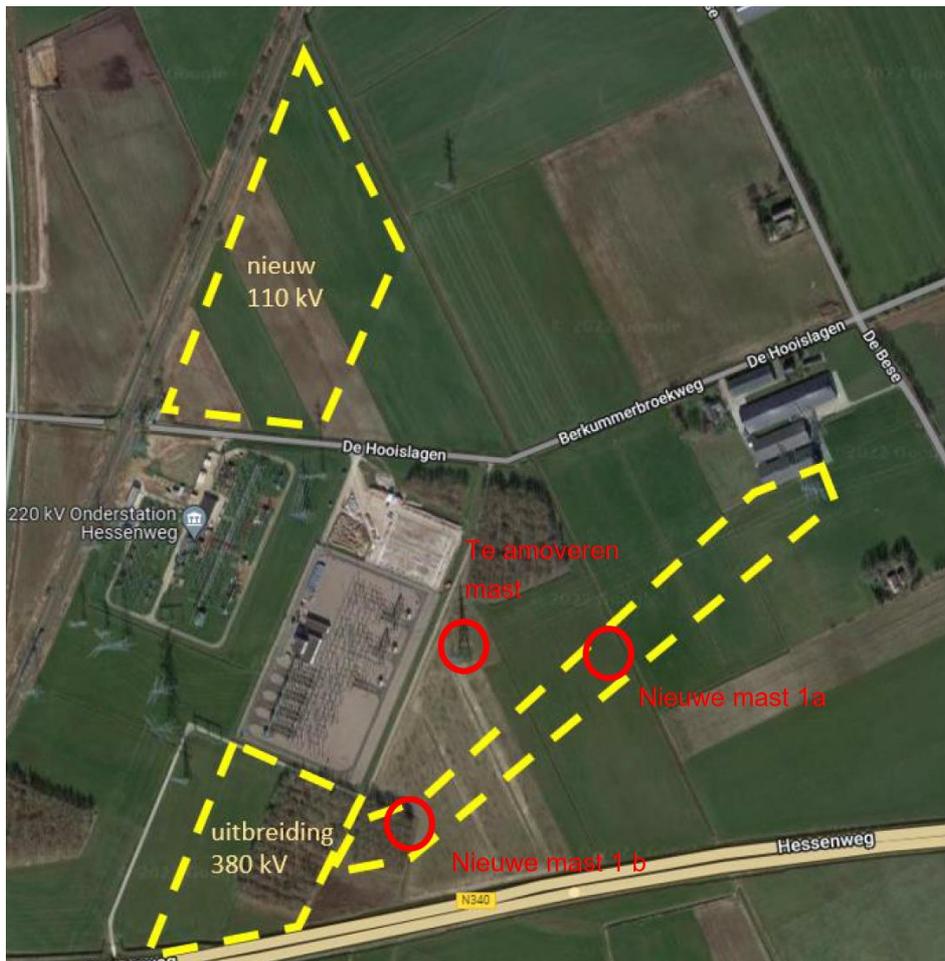
1.2 Ligging plangebied en voorgenomen activiteiten

Het station Hessenpoort is gelegen aan de Berkermerbroekweg in Zwolle. Het huidige station bestaat uit een 380 kV en een 110/220 kV station. De werkzaamheden bestaan uit de realisatie van een nieuw 110 kV station ten noorden van het bestaande 220 kV station Hessenweg, een uitbreiding van het bestaande 380 kV station in zuidelijke richting en een wijziging van de verbinding naar het 380 kV station. In figuur 1.1 is de locatie van het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 1.1 Onderzoekgebied locatie hoogspanningsstation te Zwolle (blauwe kader).

In het concept vlekkenplan hieronder is met geel de betreffende locaties aangegeven. De Gemeente Zwolle heeft natuuronderzoek laten uitvoeren naar een aantal van de aanwezige bospercelen. De uitkomsten van het onderzoek zijn verwerkt in voorliggende Natuuronderzoek. Grofweg bestaan de werkzaamheden uit twee delen: uitbreiding 380 kV station en de realisatie van een nieuw 110 kV station. Hieronder is voor beide werkzaamheden een beschrijving weergegeven.

Figuur 1.2 Locaties van de betreffende werkzaamheden met geel omkaderd. Werkzaamheden aan de masten zijn met rood weergegeven.

Uitbreiding 380 kV station

Het 380 kV station wordt naar het zuiden toe uitgebreid. Het te onderzoeken terrein bestaat uit grasland, een weg en een bosschage. De verbinding vanuit het oosten wordt omgezwaaid van het huidige station naar het nieuwe 380 kV deel.

Nieuw 110 kV station

Ten noorden van de Berkummerbroekweg komt een nieuw 110 kV station van TenneT en Enexis. Het terrein bestaat uit landbouwgrond met enkele sloten en is ingeklemd tussen het spoor aan de westzijde, de hoogspanningsverbinding aan de oostzijde en de watergang aan de noordzijde.

2 Wet natuurbescherming: Natura 2000-gebieden

2.1 Toetsingskader

Bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Europese Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn zijn aangewezen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat de duurzame instandhouding van soorten en habitats binnen de Europese Unie wordt gewaarborgd. Daarbij zijn er instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor natuurlijke habitats en/of soorten. Dit kunnen behoudsdoelstellingen zijn voor habitats en leefgebieden van soorten die zich al op het gewenste niveau (kwalitatief en kwantitatief) bevinden of uitbreidings- en verbeterdoelstellingen voor habitats en leefgebieden van soorten die zich nog niet op het gewenste niveau bevinden. Om dit toetsbaar te maken, kent de Wet natuurbescherming (Wnb) een goedkeuringsvereiste voor plannen die significante gevolgen voor de betreffende gebieden zouden kunnen hebben (artikel 2.7, eerste lid, Wnb), en een vergunningsplicht voor projecten die significant negatieve gevolgen voor de betreffende gebieden zouden kunnen hebben (artikel 2.7, tweede lid, Wnb). De goedkeuring of de vergunning wordt alleen verleend wanneer voldoende zeker is dat de instandhoudings-doelstellingen voor het betreffende Natura 2000-gebied niet in het geding zijn.

Wanneer significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op grond van een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten, kan alleen goedkeuring aan het plan of een vergunning voor het project worden verleend indien de ADC-toets met succes doorlopen kan worden (artikel 2.8, vierde lid, Wnb). Dat betekent dat het project nodig is omwille van een dwingende reden van groot openbaar belang, er geen alternatief mag zijn met minder grote effecten op Natura 2000 en de nodige compenserende maatregelen worden getroffen.

In de navolgende paragrafen is verkend of er effecten op kunnen treden op Natura 2000-gebieden op basis van de ligging van het projectgebied en de reikwijdte van de effecten.

Indien op basis van deze verkenning effecten niet op voorhand met zekerheid zijn uit te sluiten, kunnen de volgende vervolgstappen aan de orde zijn:

- **Voortoets:** geeft een aanwijzing over de mogelijke negatieve effecten van een plan of project op Natura 2000-gebieden. Uit de voortoets volgt ook welke vervolgstappen nodig zijn. Soms blijkt uit de voortoets dat er zeker geen significant negatieve effecten voor Natura 2000-gebieden zijn. Dan is er geen vergunningsplicht en de initiatiefnemer hoeft verder niets te doen. Als er wel mogelijke significant negatieve effecten zijn, volgt een passende beoordeling.
- **Passende Beoordeling:** beoordeling of significante gevolgen van het plan of project zijn uit te sluiten, rekening houdend met de instandhoudings-doelstellingen. In een passende beoordeling mag rekening gehouden worden met mitigerende maatregelen. Als significante gevolgen niet zijn uit te sluiten, volgt een ADC-toets.

- ADC-toets: aangetoond dient te worden dat er geen alternatieven zijn met minder effecten, er sprake is Dwingende redenen van groot openbaar belang en in Compensatie is voorzien.

2.2 Inventarisatie

Voor de inventarisatie van Natura 2000-gebieden is gebruik gemaakt van de gebiedendatabase van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (Habitatrichtlijn) op circa 850 m afstand tot het plangebied. Een overzicht van de ligging van het plangebied ten opzichte van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is weergegeven in figuur 2.1.

Figuur 2.1 Globale ligging onderzoeksgebied (rood omcirkeld) t.o.v. Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht.

2.3 Analyse van de mogelijke effecten

Het plangebied ligt nergens binnen Natura 2000-gebied waardoor directe aantasting zoals oppervlakteverlies en versnippering van een Natura 2000-gebied is niet aan de orde is.

Het plangebied ligt ook buiten de verstoringsafstand (van maximaal enkele honderden meters) van verstoringsgevoelige dieren voor beweging, geluid, trilling en licht en ligt de N340 nog tussen het plangebied en het betreffende Natura 2000-gebied. Hierdoor is geen sprake van merkbare extra verstoring op de omliggende Natura 2000-gebieden.

Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is aangewezen voor stikstofgevoelige habitattypen. Om te kunnen bepalen of er projectgebonden stikstofdepositie plaatsvindt op omliggende Natura 2000-gebieden dient een berekening uitgevoerd te worden met het rekenmodel AERIUS. Als uit het rekenmodel blijkt dat er een verhoging van stikstofdepositie ontstaat op kwetsbare habitattypen moet bepaald worden welke ecologische effecten dit heeft en of het leidt tot verslechtering of afname van de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden (vervolg: Voortoets). Als enig effect op voorhand niet kan worden uitgesloten moet een vergunning aangevraagd worden bij het bevoegd gezag en moet worden voldaan aan de benodigde mitigatie en compensatie (vervolg: Passende Beoordeling). Huidige inrichting van het plangebied betreft agrarisch grasland, waardoor er mogelijk kansen liggen voor interne saldering.

2.4 Conclusie

Voorliggende rapportage beoordeelt zowel het effect van de aanlegfase als de gebruiksfase. Voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase dient een berekening met de Aeriusscalculator uitgevoerd te worden om te kunnen bepalen of en eventueel hoeveel stikstof depositie wordt veroorzaakt op de omliggende Natura 2000-gebieden.

Voor het uitvoeren van de stikstofberekening dient gebruik te worden gemaakt van de Aeriuss calculator. Bij een melding of vergunningaanvraag dient deze berekening te worden bijgevoegd. Bij een vergunningaanvraag zal door het bevoegd gezag worden bepaald of er nog ontwikkelingsruimte beschikbaar is voor de toename van stikstof voor de betreffende habitattypen of soorten. Op basis daarvan zal worden bepaald of een vergunning kan worden verleend.

3 Wet natuurbescherming: Soortenbescherming

3.1 Toetsingskader

In de Wet natuurbescherming is de soortenbescherming in Nederland geregeld. In de Wet natuurbescherming worden drie verschillende beschermingsregimes gehanteerd waaraan verschillende verbodsbepalingen zijn gekoppeld:

Soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v.):

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen;
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5 e.v.):

- lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Andere Soorten (artikel 3.10 e.v.):

- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - onderdeel a.* in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - onderdeel b.* de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - onderdeel c.* vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Voor Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijnsoorten geldt dat voortplantings- en rustplaatsen (inclusief functionele leefomgeving) van beschermde soorten niet opzettelijk verstoord of vernietigd mogen worden en dat exemplaren van beschermde soorten niet opzettelijk mogen worden gedood of verwond.

Voor Andere beschermde soorten geldt dat voortplantingsplaatsen en rustplaatsen (inclusief functionele leefomgeving) van beschermde soorten niet (opzettelijk) vernietigd mogen worden en dat exemplaren van beschermde soorten niet (opzettelijk) mogen worden gedood of verwond.

Verbodsbepalingen ten aanzien van de verstoring zijn niet van toepassing op deze soorten. Ten aanzien van de andere beschermde soorten geldt dat het bevoegd gezag (provincies c.q. ministerie van LNV) de vrijheid hebben om soorten binnen deze categorie vrij te stellen van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 Wet natuurbescherming.

Met artikel 3.31, lid d van de Regeling natuurbescherming wordt een dergelijke vrijstelling gegeven. De vrijstelling geldt voor handelingen en projecten ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen of inrichting van gebieden als genoemd in artikel 1.3, eerste lid van het Besluit natuurbescherming. Het betreft hier handelingen en projecten binnen de categorieën: hoogspanningsverbindingen met een spanning van ten minste 220 kV en de daarmee verbonden schakel- en transformatorstations en andere hulpmiddelen. De diersoorten waarop de vrijstelling ziet, worden genoemd in tabel 1.

Tabel 1 *Vrijgestelde soorten behorende bij artikel 3.31, eerste lid van de Regeling natuurbescherming*

Zoogdieren	Amfibieën
Aardmuis	Bruine kikker
Bosmuis	Gewone pad
Bunzing	Kleine watersalamander
Dwergmuis	Meerkikker
Dwergspitsmuis	Middelste groene kikker
Egel	
Gewone bosspitsmuis	
Haas	
Hermelijn	
Huisspitsmuis	
Konijn	
Ondergrondse woelmuis	
Ree	
Rosse woelmuis	
Tweekleurige bosspitsmuis	
Veldmuis	
Vos	
Wezel	
Woelrat	

Binnen de Provincie Overijssel vallen de vermelde soorten in tabel 2 onder de vrijstellingsregeling voor de art. 3.10 soorten voor de werkzaamheden aan de installaties tot 220 kV.

Tabel 2 *Vrijgestelde art. 3.10 soorten Provincie Overijssel*

Zoogdieren	Amfibieën
Aardmuis	Bruine kikker
Bosmuis	Gewone pad
Dwergmuis	Kleine watersalamander
Dwergspitsmuis	Meerkikker
Gewone bosspitsmuis	Bastaardkikker
Haas	
Huisspitsmuis	
Konijn	
ree	
Rosse woelmuis	
Tweekleurige bosspitsmuis	
Veldmuis	
Vos	
Woelrat	

Voor beschermde soorten die niet zijn vrijgesteld en de voorgenomen activiteiten strijdig zijn met de bepalingen in de nieuwe wet geldt een ontheffingsplicht. Deze kan alleen worden verleend indien de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor vogels geldt in afwijking hierop dat voor verstoring geen ontheffing nodig is, indien de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Het is ook mogelijk om voor beide categorie soorten te werken volgens een goedgekeurde gedragscode die is afgestemd op de Wet natuurbescherming. Er is dan geen ontheffing nodig.

3.2 Methode

Bronnenonderzoek

De inventarisatie betreft een onderzoek naar de actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten in het plangebied. De inventarisatie bestaat uit een bronnenonderzoek, en habitatgeschiktheid beoordeling.

Het bronnenonderzoek heeft als doel een overzicht te verkrijgen van de beschikbare informatie met betrekking tot het voorkomen van beschermde soorten in het plangebied en de ruime omgeving er om heen. Hiervoor zijn de volgende bronnen gebruikt:

- NDFF (2017 - 2022).
- Soortenatlassen.

- Natuurtoets Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Toetsing Wet natuurbescherming en NNN (Antea, 0480775.100, 24 januari 2023) *Gericht op drie bospercelen in het zoekgebied.*
- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle (Antea, 0480775.100, 27 februari 2023) Gericht op aanwezigheid vleermuisverblijven en jaarrond beschermde nesten in drie bospercelen in het zoekgebied.
- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond beschermde nesten (Antea 0480775.100, 16 juni 2023) *Gericht op gebruik nest in zuidoostelijk bosperceel en op marterverblijven in de drie bospercelen in het zoekgebied.*

Habitatgeschiktheidsbeoordeling

Op basis van beschikbare gegevens en een oriënterend veldbezoek is de geschiktheid van biotopen voor beschermde soorten beoordeeld. Deze beoordeling brengt samen met het bronnenonderzoek de beschermde soorten(groepen) in beeld die in de plangebieden (kunnen) voorkomen. Het veldbezoek heeft plaats gevonden op 12 mei 2023 door een deskundig ecooloog van Sweco. Tijdens het veldbezoek was het zonnig weer met 15 graden Celsius met een noordoostelijke wind met kracht 2.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatgeschiktheidsbeoordeling is een inschatting gemaakt in hoeverre de te verwachten soort(groepen)en en/of het geschikte biotoop beïnvloed wordt of kunnen worden door de voorgenomen activiteit. Hieruit is duidelijk geworden voor welke soort(groepen) nader (veld)onderzoek en eventueel het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Wnb aan de orde is. Het onderzoek heeft zich beperkt tot op grond van de Wet natuurbescherming beschermde planten- en diersoorten. Niet-beschermde Rode lijst-soorten die in de plangebieden (kunnen) voorkomen, zoals diverse soorten paddenstoelen en vaatplanten, zijn niet in het onderzoek betrokken omdat deze soorten niet relevant zijn voor toetsing aan de Wnb. Zij kunnen echter wel worden benoemd ten behoeve van bovenwettelijke maatregelen.

3.3 Voorkomende ecotopen

De voorkomende ecotopen binnen het onderzoeksgebied zijn bepaald op basis het veldbezoek. De volgende ecotopen zijn aanwezig binnen het onderzoeksgebied:

- Agrarisch grasland.
- Agrarisch akkerland.
- Hoogspanningsmasten in grasland.
- Landbouwsloten met kale oevers.
- Bredere watergang met ondergedoken vegetatie.
- Grasbermen met maaibeheer.
- Spoorsloot met ruigte en bosjes.
- Drie bospercelen met jong bos.
- Particulier woonhuis (agrarisch bedrijf).

Figuur 3.1 Foto-impressie plangebied.

3.4 Planten

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Binnen of in de directe omgeving van het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde plantensoorten (NDFF, 2018-2023). Tevens zijn tijdens eerdere onderzoeken (Antea, 2023) geen beschermde soorten planten aangetroffen.

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Wel zijn de volgende soorten aangetroffen tijdens het veldbezoek in de graslanden en langs watergangen: smalle weegbree, rode klaver, gewone hoornbloem, smeerwortel, brandnetel, paardenbloem, gewoon speenkruid, fluitekruid, brede orchis, gewone boterbloem, zevenblad, hondsdrif. Langs het spoor is de soort holpijp, pitrus, echte koekoeksbloem, waterzuring en opslag van wilg. Langs de bosjes zijn vooral soorten aanwezig als braam, hondsdrif, brandnetel en kleeftkruid, wat duidt op een voedselrijke ondergrond.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Het gehele plangebied is omgeven door landbouwgebied en jong bos en lijkt op basis van beschikbare informatie relatief voedselrijk te zijn.

Aanvullend onderzoek naar de aan- dan wel afwezigheid van beschermde planten is niet nodig omdat geen beschermde plantensoorten binnen het plangebied voorkomen. Voor planten hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

3.5 Vleermuizen

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Nabij het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van vleermuizen (NDFF, 2018-2023). Volgens actuele verspreidingsgegevens kunnen diverse vleermuissoorten voorkomen binnen en nabij het plangebied, waaronder gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger. Vleermuizen onderscheiden drie functies van het leefgebied:

- Verblijfplaatsen.
- Vliegroutes.
- Foerageergebied.

Voor vliegroutes en foerageergebied geldt dat deze uitsluitend beschermd zijn als ze essentieel zijn voor het functioneren van een verblijfplaats.

Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn ten allen tijde beschermd onder artikel 3.5 van de Habitatrichtlijn (Wnb.).

Binnen het plangebied zijn meerdere structuren aanwezig die mogelijk kunnen dienen als vliegroute of foerageergebied. Het betreft hier de oevers van bredere watergangen, de bospercelen en de spoorlijn. Verblijven van vleermuizen bevinden zich met name in bebouwing of in bomen. Binnen het onderzoeksgebied is aan de oostzijde een woonhuis aanwezig. Als in deze bebouwing geschikte invliegopening aanwezig zijn, is het mogelijk dat de bebouwing wordt gebruikt als vaste rust- en verblijfplaats. Dit geldt ook voor bomen in de aanwezige bospercelen als deze geschikte holtes bevatten. Holtes in bomen zijn niet vastgesteld, maar ten tijde van het onderzoek zat er veel blad in de bomen. De bomen waren veelal dun en ongeschikt voor holtes.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Binnen het plangebied kunnen meerdere soorten vleermuizen voorkomen. Het aanwezige woonhuis aan de oostzijde van het onderzoeksgebied kan mogelijk dienen als vaste rust- en verblijfplaats. Als deze gesloopt wordt dient een aanvullende inspectie uitgevoerd te worden om te beoordelen of er potentieel geschikte invliegopeningen aanwezig zijn.

De aanwezige bomen bevatten geen vleermuisverblijven doordat potentieel geschikte holtes ontbreken (Antea, februari 2023 en Sweco 2023). Wel kunnen de bomen als foerageergebied worden gebruikt. Echter zal dit naar verwachting niet essentieel zijn door de beperkte omvang van de bospercelen.

Doordat er geen gebouwen worden gesloopt zullen naar verwachting geen negatieve effecten plaatsvinden op vleermuizen. Verblijven en of vliegroutes verdwijnen dan namelijk niet. Wel kan mogelijk een klein deel foerageergebied verdwijnen, maar door het ruime beschikbare areaal in de omgeving is dit naar verwachting niet essentieel.

Tijdens zowel de realisatiefase als de nieuwe situatie moeten aanvullende maatregelen getroffen worden om negatieve effecten te voorkomen, wat voornamelijk inhoudt dat zo veel mogelijk wordt gewerkt na zonsopkomst en voor zonsondergang om het gebruik van kunstlicht zoveel mogelijk te beperken. Als het gebruik van kunstlicht noodzakelijk is moet deze dusdanig worden afgesteld dat in de periode april t/m oktober omliggende gebouwen, bomen en bosschages niet beschadigd kunnen worden tussen één uur voor zonsondergang en één uur na zonsopkomst. Voor eventuele nieuwe permanente lichtbronnen dienen speciale armaturen te worden gebruikt. Indien het treffen van deze maatregelen niet mogelijk is dan dient er aanvullende onderzoek naar vleermuizen plaats te vinden, een ontheffing Wet natuurbescherming is mogelijk nodig.

3.6 Grondgebonden zoogdieren

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de art. 3.10 soorten bever, bunzing, das, eekhoorn, egel, bunzing, hermelijn, wezel, haas, konijn, ree, steenmarter en de art. 3.5 soort otter (NDFF, 2018-2023). Haas, konijn en ree zijn vrijgesteld in de Provincie Overijssel voor de 110 kV delen en zijn de haas, konijn en ree, egel en hermelijn, bunzing en wezel vrijgesteld onder de regeling Natuurbescherming (voor de 380 kV delen. Op basis van verspreidingsgegevens kan ook de boommarter mogelijk voorkomen binnen het plangebied (verspreidingsatlas.nl).

De aanwezige bosjes bieden beschutting en kunnen mogelijk dienen als potentiële locatie voor een verblijfplaats van zoogdieren. Agrarische gras- en akkerlanden zijn belangrijke foerageergebieden voor soorten als de das. In het meest oostelijke bosje is één hol aangetroffen onder aanwezige boomwortels, maar zijn geen sporen aanwezig van recent gebruik en er zaten spinnenwebben voor de ingang. In figuur 3.2 is een foto weergegeven van het betreffende hol.

Figuur 3.2 Aangetroffen hol zonder gebruikssporen

De bosjes kunnen mogelijk een functie hebben als leefgebied voor de *boommarter*, omdat de ondergroei in de bosjes mogelijk kan dienen als schuil-, en rustplaatsen. Voor de *bever* is geen geschikt leefgebied en of verblijfplaatsen aanwezig waardoor de aanwezigheid van de bever kan worden uitgesloten. De ondergroei, takkenhopen en ruigte in de aanwezige bosjes kan dienen als verblijfplaats voor *hermelijn*, *bunzing* en *wezel*. Daarnaast zijn de bosjes geschikt als foerageergebied. Voor de *das* geldt dat in de aanwezige bosjes veel beschutting aanwezig is. Door de hoge waterstanden en het ontbreken van reliëf zijn binnen de aanwezige bospercelen geen geschikte condities aanwezig voor verblijfplaatsen van de *das*. Geschikte hollen zijn dan ook niet aangetroffen tijdens het veldbezoek. Wel kunnen de open graslanden gebruikt worden als foerageergebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen eekhoornnesten aangetroffen, waardoor langdurig verblijf binnen het plangebied kan worden uitgesloten.

Egels kunnen de bospercelen gebruiken om te foerageren en te rusten/schuilen. Aanwezigheid van egel is dus niet uit te sluiten, maar maken de bospercelen uit van de ontwikkeling voor de 380 kV delen, waardoor de egels in de bospercelen zijn vrijgesteld. *Steenmarters* kunnen de ruigte en bomen van de aanwezige bospercelen gebruiken als rust en schuilgelegenheid, maar kunnen hier ook foerageren.

De *otter* leeft rond water met veel schuilmogelijkheden. Door de vele menselijke activiteit in de omgeving van het onderzoeksgebied en de beperkt aanwezigheid van water ligt het niet in de verwachting dat de soort lang verblijft binnen het plangebied. Er zijn dan ook geen verblijfplaatsen of spraints aangetroffen. Wel kunnen otters de bredere watergangen benutten als migratieroute.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Boommarter, egel, steenmarter, hermelijn kunnen mogelijk een verblijfplaats hebben binnen één van de bospercelen. Omdat de bospercelen onder de ontwikkelingen van de 380 kV delen vallen, zijn hier ook de egel, bunzing, wezel en hermelijn vrijgesteld. Tijdens het veldbezoek zijn op meerdere locaties takkenhopen en ondergroei aangetroffen waar mogelijk deze soorten in kunnen verblijven. Het aangetroffen hol wordt niet gebruikt (geen sporen aangetroffen). Voorafgaand aan de kap van het met aanvullend onderzoek bepaald te worden welke functie deze hebben voor mogelijk aanwezige beschermde zoogdieren zoals boommarter.

In de aanwezige bospercelen zijn geen dassenburchten aanwezig of te verwachten in de nabije toekomst, maar wel kan het omliggend agrarische akker- en grasland kan door de soort benut worden als foerageergebied. Voor het foerageergebied geldt dat ook na de werkzaamheden in de directe omgeving veel agrarische akker- en graslanden aanwezig blijven, waardoor voldoende alternatief areaal beschikbaar is.

Voor otter geldt dat deze uitsluitend het plangebied passeert door middel van de aanwezige bredere watergangen. Als deze niet worden aangetast en de zorgplicht in acht wordt genomen zullen geen negatieve effecten op otters plaatsvinden.

Voor zowel beschermde, vrijgestelde als niet beschermde soorten geldt de zorgplicht, wat voornamelijk inhoudt dat aanwezige dieren de gelegenheid moeten krijgen het plangebied te kunnen verlaten. Door de volgende maatregelen te treffen worden negatieve effecten voorkomen:

- Werken na zonsopkomst en voor zonsondergang.
- Één kant op werken in de richting van geschikte schuilgelegenheden (boschages, bos of ruigte).
- Bij het aantreffen van een beschermd dier dient een deskundig ecooloog ingeschakeld te worden.

3.7 Vogels

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Alle in Nederland broedende vogels zijn tijdens het broeden beschermd (art. 3.1). Voorafgaand aan de versturende werkzaamheden binnen het broedseizoen (circa half maart tot half juli), is het uitvoeren van een broedvogelcontrole noodzakelijk.

De Wet natuurbescherming erkent officieel geen broedseizoen. Er zijn soorten die al (ruim) voor half maart kunnen en/of beginnen met broeden, zoals houtduif, bosuil (december/januari) en blauwe reiger (februari/maart). Vogels met jaarrond beschermde nesten zijn ingedeeld in 5 categorieën, waarbij de nesten van categorie 1- tot en met 4-soorten altijd jaarrond beschermd zijn. Categorie 5-soorten hebben enkel een jaarrond beschermd nest wanneer er een zwaarwegend ecologisch belang is om het nest wel jaarrond te beschermen.

Op de volgende categorieën gelden in principe de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming het gehele jaar:

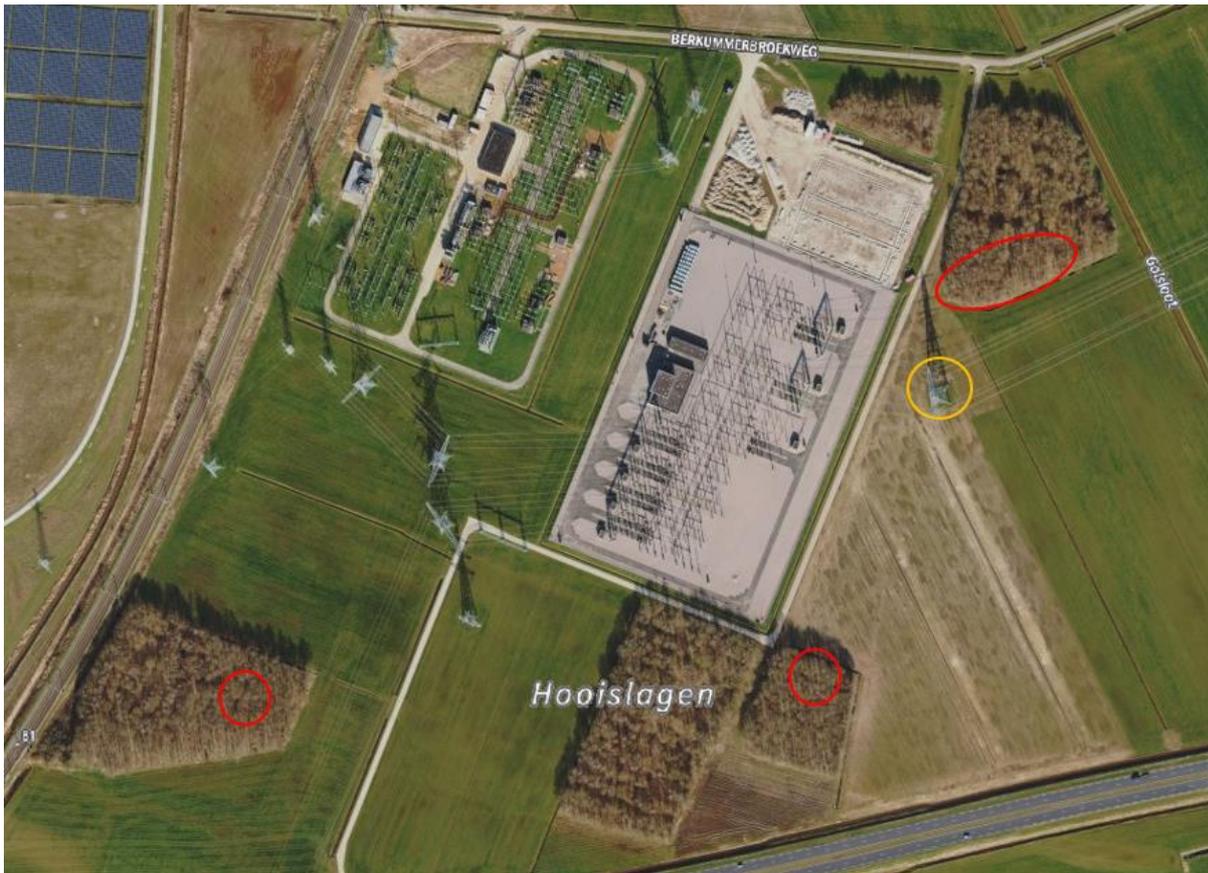
1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van kolonibroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen kolonibroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd op de volgende categorie gelden in principe de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming uitsluitend tijdens het broedseizoen:

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Er zijn binnen het plangebied waarnemingen bekend van de vogelsoorten boom- en torenvalk met een jaarrond beschermde nestplaats (NDFP 2018-2023). De gegevens van de NDFP aangevuld met verspreidingsgegevens geven een beeld van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats die mogelijk kunnen broeden in het plangebied. De volgende vogels met jaarrond beschermde nestplaats kunnen binnen het plangebied tot broeden komen: boerenzwaluw, boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, huiszwaluw, kerkuil, ooievaar, raaf, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, torenvalk, wespindief, zeearend en zwarte wouw. In het bosperceel aan het noordoosten van het plangebied zijn meerdere nesten aangetroffen, waarvan 3 aan de zuidrand het gebruik hiervan kon niet worden vastgesteld. Tevens was er een nest in het bosperceel aan de zuidwestzijde aanwezig. Dit nest was in gebruik, maar de vogelsoort kon niet worden vastgesteld. In het zuidoostelijk gelegen bosperceel was ten tijde van het veldbezoek ook een nest aanwezig, waarvan het gebruik niet kon worden vastgesteld. In de te amoveren hoogspanningsmast aan de oostzijde van het station is een nest van torenvalk aangetroffen.

Tijdens het veldbezoek was dit nest in gebruik. Het was zichtbaar hoe een aantal kraaien werden verjaagd door de torenvalk. Het nest bevindt zich in de eerste traverse tegen het mastlichaam aan de zuidzijde. Het plangebied heeft geen geschikte broedlocaties voor gebouwbroedende vogels zoals huismus en gierzwaluw door het ontbreken van geschikte daken. Daarnaast blijven de aanwezige opstallen intact. In figuur 3.3 zijn de globale locaties van de nesten weergegeven en in figuur 3.4 het nest van de torenvalk in de te amoveren hoogspanningsmast.

Figuur 3.3 Globale locaties van aanwezig potentieel jaarrond beschermde nesten in rood en de locatie van het torenvalk nest in de te amoveren mast in oranje.

Figuur 3.4 Locatie van het aanwezige torenvalk nest (rood omcirkeld).

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Verstoring van vogels treedt op wanneer er werkzaamheden uitgevoerd worden in de nabijheid van broedende vogels in en rondom het plangebied. Het betreft binnen dit project broedende vogels in de aanwezige ruigtepercelen, bosperceel en weidevogels in verruigd grasland. Door voor de realisatie buiten het broedseizoen te werken, wordt verstoring van algemene broedvogels voorkomen. De broedperiode loopt globaal van half maart tot begin augustus waardoor gewerkt kan worden in de periode van augustus tot en halverwege maart. Als niet voorkomen kan worden om in het broedseizoen te werken dient kort voor de uitvoering gecontroleerd te worden of sprake is van broedgevallen binnen de verstoringafstand van de werkzaamheden. Als dit het geval is moet worden gewacht tot de jongen het nest verlaten hebben.

Voor alle bospercelen geldt dat aanvullend onderzoek noodzakelijk is naar het gebruik van de aanwezige nesten, als deze bospercelen gekapt worden. Tevens moet voor het amoveren van de hoogspanningsmast ontheffing aangevraagd worden voor het aanwezige nest van torenvalk.

3.8 Amfibieën en Reptielen

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Binnen of in de directe omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van de art. 3.10 soorten bastaardkikker, bruine kikker en kleine watersalamander (NDFF, 2017-2022). Alle soorten zijn vrijgesteld in de provincie Overijssel en onder de regeling natuurbescherming. Wel valt het plangebied binnen het verspreidingsgebied van de art. 3.5 soort poelkikker.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Binnen het plangebied zijn uitsluitend waarnemingen bekend van vrijgestelde art. 3.10 soorten amfibieën. Wel valt het plangebied binnen het verspreidingsgebied van de art.3.5 beschermde poelkikker. Het overgrote deel van het plangebied is omringd met agrarische percelen en zijn voedselrijk met weinig tot geen oeverbegroeiing. Daarnaast zijn de meest dichtbij gelegen waarnemingen op ruim 2 km afstand tot het plangebied. Wegens deze afstand en het suboptimaal aanwezig habitat wordt deze soort niet in het plangebied verwacht.

Daarnaast is de zorgplicht van kracht voor zowel beschermde als vrijgestelde soorten die het plangebied passeren. Dit houdt voornamelijk in dat de werkwijze zo gekozen wordt dat aanwezige dieren altijd het plangebied moeten kunnen verlaten. Voor het dempen van sloten houdt dit in dat er altijd gewerkt moet worden in de richting van open water of op zijn minst in de richting van vluchtgelegenheid/schuilplaatsen en of dekking.

3.9 Vissen

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Nabij het plangebied is een waarneming bekend van de art. 3.10 soort grote modderkruiper (NDFF, 2018-2023). De waarneming is afkomstig van een watergang aan de noordoostzijde in een aanwezige watergang. Er zijn binnen het onderzoeksgebied meerdere watergangen die watervoerend zijn en mogelijk geschikt habitat voor de soort bevatten. De watergangen kunnen tevens geschikt habitat bieden voor andere algemeen voorkomende soorten zoals voorn, baars, brasem, bittervoorn, snoek, enzovoort.

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Er zijn in de buurt van het plangebied waarnemingen bekend van de art. 3.10 soort grote modderkruiper. De watergangen rondom de bospercelen bevatten weinig slib dus zijn ongeschikt voor de grote modderkruiper. Wel zijn de watergangen binnen het onderzoeksgebied mogelijk geschikt. Deze watergangen zijn weergegeven in afbeelding 3.4. Als deze watergangen worden gedempt moet hier aanvullend veldonderzoek uitgevoerd te worden om de aanwezigheid volledig te kunnen uitsluiten of aantonen. Het meest praktische onderzoek hiervoor is door gebruik te maken van eDNA. Als blijkt dat de soort aanwezig is dient aanvullend een ontheffing te worden aangevraagd voor de Wet natuurbescherming voor het dempen van de sloot of watergang. Indien alleen een watergang gekruist wordt met een dam en duiker of een deel van de oever wordt vergraven, is het mogelijk te werken met mitigerende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen. Er is dan namelijk geen sprake van verlies van leefgebied en is geen ontheffing nodig.

Figuur 3.4 Watergangen met potentieel leefgebied grote modderkruiper groen gemarkeerd.

3.10 Ongewervelden

Actueel en potentieel voorkomende beschermde soorten

Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen bekend van beschermde kevers, vlinders of libellen (NDDF, 2018-2023). Beschermde ongewervelden eisen een specifiek habitat en de aanwezigheid van waardplanten. Op grotere afstand zijn waarnemingen bekend van beekrombout, kempense heidelibel en sierlijke witsnuitlibel. Door de habitatseisen van deze soorten komen deze niet voor binnen het plangebied (Antea, 2023). Tijdens het veldbezoek zijn waarnemingen gedaan van het oranjetipje en de bruine korenbout (beide niet beschermd).

Analyse en toetsing van mogelijke effecten

Binnen of in de directe omgeving van het plangebied is voornamelijk agrarisch akker- of grasland aanwezig wat geen geschikt leefgebied betreft, dus zullen geen negatieve effecten ontstaan voor beschermde kevers, libellen en vlinders.

4 Natuurbeleidskaders

4.1 Toetsingskader

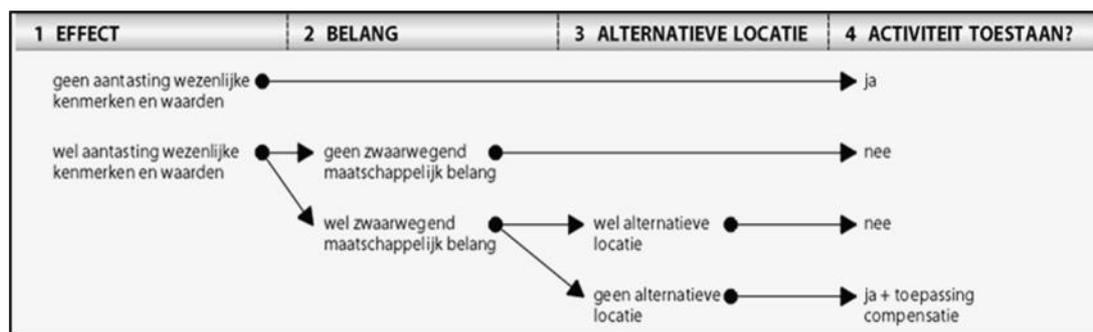
Het beleidskader van de overheid dat niet in wetgeving is vastgelegd bestaat uit:

- Provinciaal beleid:
  - Natuurnetwerk Nederland (NNN);
  - NNN-beheergebieden, Natuurgebieden buiten het NNN (onder andere ganzenfoerageergebied, weidevogelkansgebied en Weidevogelparels).

4.2 Natuurnetwerk Nederland

Toetsingskader

De wettelijke bescherming (Wro) van het NNN is geregeld via het bestemmingsplan. De afweging voor ingrepen in het NNN gaat volgens het 'nee, tenzij-principe'. In onderstaand schema is dit stapsgewijs weergegeven. Ingrepen met een significant negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden mogen niet plaatsvinden, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en indien er geen alternatieven zijn. Indien bij een ingreep schade wordt aangericht aan een NNN-gebied, dan dient dit in ieder geval gemitigeerd te worden. De resteffecten aan verlies van kwaliteit en/of oppervlakte dient te worden gecompenseerd. Daarnaast kan salderen van positieve en negatieve effecten op het NNN uitkomst bieden om projecten in het NNN te realiseren. Het verkennend natuuronderzoek geeft inzicht in de ligging van NNN gebieden in de omgeving van het plangebied en de noodzaak voor het doorlopen van 'nee, tenzij, procedure'. Een 'nee, tenzij-toets' behoeft alleen te worden doorlopen indien er sprake is van een RO-procedure met betrekking tot wijziging van de bestemming van het plangebied.

Inventarisatie

Het plangebied ligt buiten de begrenzing van NNN Overijssel. In figuur 4.1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven ten opzichte van de meest dichtbijgelegen NNN gebieden.

Figuur 4.1 Het onderzoeksgebied rood omcirkeld ten opzichte van Natuur Netwerk Overijssel in groen.

Overige gebieden buiten het NNN

De aanwezige bospercelen vallen onder beschermde Bos en natuurgebieden buiten de NNN (art. 2.8.1 en 2.8.2 van de omgevingsverordening Overijssel) omdat deze percelen de bestemming bos hebben. De aanwezige bospercelen aangewezen als natuurbeheertype N16.03 Droog bos met productie en is een kleine strook met natuurbeheertype L01.16 Bossingel en L01.02 Houtwal en houtsingel aanwezig. In figuur 4.2 is de ligging van het plangebied weergegeven ten opzichte van de natuurbeheertypen N16.03, L01.16 en L01.02.

Figuur 4.2 Het onderzoeksgebied ten opzichte van beheertypen N16.03 (bruin), L01.16 (lichtgroen) en L01.02 (donkergroen).

Analyse en toetsing effecten

Het plangebied bevindt zich buiten de begrenzing van NNN Overijssel. De kernwaarden van NNN Overijssel zullen niet worden aangetast. Negatieve effecten zijn niet te verwachten.

Wel vallen de bospercelen en een aantal singels binnen het onderzoeksgebied onder een natuurbeheertype (N16.03, L01.16, L01.02). De bospercelen vallen onder Bos en natuurgebieden buiten het NNN omdat ze in het bestemmingsplan de bestemming bos hebben. Wanneer er een bestemmingplanwijziging (RO-procedure) nodig is dient het nee tenzij principe te worden doorlopen.

5 Conclusie

Wet natuurbescherming

Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt nergens binnen Natura 2000-gebied waardoor directe aantasting zoals oppervlakteverlies en versnippering van een Natura 2000-gebied is niet aan de orde is. Het plangebied ligt ook buiten de afstand van enkele honderden meters waarbinnen verstoring van verstoringsgevoelige dieren kan plaatsvinden.

Het meest dichtbijgelegen Natura 2000-gebied (Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht op ca. 850 m) is stikstofgevoelig. Voor de werkzaamheden dient een Aeriusberekening uitgevoerd te worden om te bepalen hoeveel additionele stikstofdepositie plaatsvindt op de omliggende Natura 2000-gebieden. Afhankelijk van de uitkomst is nog aanvullende ecologische toetsing nodig of niet. In de nieuwe situatie is geen sprake van een verhoging van stikstofdepositie.

Soortenbescherming

Binnen of in de omgeving van het plangebied kunnen mogelijk beschermde soorten voorkomen zoals diverse vleermuissoorten en broedvogels. Voor deze soortgroepen geldt dat er geen negatieve effecten plaatsvinden als geen bomen gekapt worden en gewerkt wordt buiten het broedseizoen. Als de aanwezige bospercelen gekapt worden moet aanvullend onderzoek plaatsvinden naar de aanwezige potentieel jaarrond beschermde nesten. Tevens moet ontheffing worden aangevraagd voor het nest van torenvalk in de te amoveren hoogspanningsmast. Voor vleermuizen geldt dat als er onverhoopt toch een opstal gesloopt wordt deze geïnspecteerd dient te worden op mogelijke invliegopeningen, tijdens het veldbezoek en het uitgevoerde onderzoek van Ante (februari 2023) zijn geen holtes aangetroffen. Om verstoring van migrerende, overvliegende of foeragerende vleermuizen te voorkomen, dienen de werkzaamheden zo veel als mogelijk overdag uitgevoerd te worden en dient waar mogelijk tussen zonsondergang en zonsopgang geen directe werkverlichting of strooiverlichting (met uitzondering van voertuigen) toegepast te worden, die op bosjes, bomen en gebouwen kan schijnen.

Op basis van bekende waarnemingen en actuele verspreidingsgegevens kunnen de volgende beschermde soorten binnen het plangebied aanwezig zijn: das, boommarter, egel, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel, egel poelkikker en grote modderkruiper. Voor de boommarter, egel, steenmarter, bunzing, hermelijn, egel en wezel geldt dat de aanwezige bospercelen een functie kunnen hebben als foerageergebied of als schuil/verblijfplaats. Van deze soorten zijn bunzing, egel, hermelijn en wezel vrijgesteld onder art. 3.31 lid d, van de Regeling natuurbescherming binnen de ontwikkelingen ten behoeve van 380 kV installaties, waar de bospercelen onder vallen. In de overige deelgebieden van het plangebied zijn is geen geschikte locatie aanwezig voor verblijfplaatsen van deze soorten. Ondanks dat geen gebruikte hopen zijn aangetroffen zijn er wel op meerdere plaatsen ruigte en ophoping van organisch materiaal aanwezig dat kan dienen als schuilplaats. Voorafgaand aan de kap van de bospercelen dient aanvullend onderzoek naar deze grondgebonden zoogdieren uitgevoerd worden om het gebruik van de bospercelen te kunnen vaststellen.

Voor de das is geen geschikte locatie aanwezig binnen het plangebied voor een burcht en of vluchtpijpen. Wel kan er mogelijk geoërageerd worden, maar er is in de directe omgeving veel alternatief agrarisch grasland waar de soort naar kan uitwijken.

Daarnaast kan de aanwezigheid van beschermde flora worden uitgesloten en is geen aanvullend onderzoek nodig. Voor de grote modderkruiper geldt dat als er mogelijk geschikte watergangen worden gedempt hier aanvullend onderzoek moet plaatsvinden naar het voorkomen van de soort. Mocht aanvullend onderzoek naar één van deze soorten nodig zijn voor het dempen van watergangen is eDNA een efficiënte manier om aanwezigheid aan te kunnen tonen of uit te kunnen sluiten.

Wegens de grote afstand tot de meest dichtbijgelegen waarneming van poelkikker en het suboptimale habitat binnen het plangebied is deze soort hier niet te verwachten.

Om verstoring van broedende vogels te voorkomen zullen de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd moeten worden in de periode van begin augustus tot halverwege maart. Als niet voorkomen kan worden om in het broedseizoen te werken dient kort voor de uitvoering gecontroleerd te worden of sprake is van broedgevallen binnen de verstoringsafstand. Als dit het geval is moet worden gewacht tot de jongen uitgevlogen zijn.

Zorgplicht

Voor eventueel aanwezige algemene (vrijgestelde) soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming. Hiervoor geldt wel de zorgplicht, wat betekent dat nadelige gevolgen voor planten en dieren zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Aanwezige dieren dienen in de gelegenheid gesteld te worden het plangebied te verlaten.

Natuurbeleidskaders

Natuurnetwerk Nederland

Binnen het plangebied vallen een aantal bospercelen onder de NNN als N16.03. Als deze gekapt worden of wanneer een bestemmingplanwijziging (RO-procedure) nodig is dient het nee tenzij principe te worden doorlopen.

Samenvattende tabel

Gebiedsbescherming	Effecten	Nader onderzoek	Nadere procedure / mitigerende maatregelen
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	Mogelijk stikstofdepositie	Aeriusberekening	Mogelijk Passende beoordeling en of vergunningsprocedure.

Soortenbescherming	Effecten	Nader onderzoek	Nadere procedure / mitigerende maatregelen
Planten	Geen	Geen	Geen
Vleermuizen	Bij bomenkap mogelijk vernietigen verblijfplaats	Bij bomenkap veldinspectie naar holtes	Bij aanwezigheid van holte: aanvullend onderzoek en mogelijk ontheffing
	Verstoring vliegroute door gebruik van bouwverlichting en permanente verlichting	Indien mitigatie niet mogelijk is dient nader onderzoek uitgevoerd te worden.	(bouw)verlichting in de periode april t/m oktober niet op de omgeving richten tussen één uur voor zonsondergang en één uur voor zonsopkomst.
Overige zoogdieren	Verstoren of vernietigen verblijfplaatsen	Bij het kappen van de bospercelen aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen: boommarker, steenmarker	Mogelijk ontheffing
Vogels	Verstoring en aantasting nestplaatsen algemene broedvogels	Inspectie vooraf bij werken in broedseizoen	Werken tussen begin augustus en halverwege maart
	Verstoring en aantasting jaarrond beschermde nestplaatsen	Voorafgaand aan kap van de bospercelen aanvullend onderzoek naar het gebruik van potentieel jaarrond beschermde nesten	Mogelijk ontheffing
	Vernietiging nestplaats torenvalk bij amoveren hoogspanningsmast	Geen, gebruik reeds vastgesteld	Ontheffing
Amfibieën/ reptielen	Geen	Geen	Zorgplicht
Vissen	Bij demping potentieel geschikte watergangen, doden of verwonden exemplaren en verlies leefgebied	Bij dempen geschikte watergangen eDNA onderzoek	Mogelijk ontheffing
	Algemeen voorkomende vissoorten	Geen	Zorgplicht
Ongewervelden	Geen	Geen	Geen

Natuurbeleidskaders	Effecten	Nader onderzoek	Nadere procedure / mitigerende maatregelen
Natuurnetwerk Nederland	Mogelijk aantasting beheertypen	Nee-tenzij toets bij een RO-procedure	Mogelijk afstemming bevoegd gezag en compensatie

6 Bronnenlijst

- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), periode 2017-2022. Ingezien van <https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/>.
- NDFF verspreidingsatlas. Ingezien van <https://www.verspreidingsatlas.nl/>.
- Provincie Overijssel (2022), Natuurbeheerplan Overijssel 2023 via: <https://services.geodataoverijssel.nl/viewer?service=Natuurbeheerplannen>
- Natuurtoets Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Toetsing Wet natuurbescherming en NNN (Antea, 0480775.100, 24 januari 2023)
- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle (Antea, 0480775.100, 27 februari 2023)
- Nader onderzoek ecologie Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond beschermde nesten (Antea 0480775.100, 16 juni 2023)

Websites

- SOVON www.sovon.nl.
- RAVON www.ravon.nl.
- Telmee www.telmee.nl.
- Zoogdiervereniging www.zoogdiervereniging.nl.
- Ministerie van landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit www.natura2000.nl.

Bijlage 7 Natuurtoets, Antea Group, 20-10-2023

Natuurtoets

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN

projectnummer 0480775.100
definitief revisie 01
20 oktober 2023

Natuurtoets

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN

projectnummer 0480775.100
documentnummer 480775.NT.00
definitief revisie 01
20 oktober 2023

Auteur

JM Ecologie

Geccoontrolle

Opdrachtgever

TenneT TSO B.V.
Utrechtseweg 310
6812 AR ARNHEM

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage (s) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op andere wijze openbaar gemaakt.

datum vrijgave	beschrijving revisie 01
20 oktober 2023	definitief

datum vrijgave

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding en planvoornemen	7
1.2	Doel en onderzoeksvragen	8
1.3	Leeswijzer	8
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Soortbescherming	9
2.3	Gebiedsbescherming	10
2.3.1	Natura 2000	10
2.3.2	Natuurnetwerk Nederland	10
2.3.3	Bos- en natuurgebieden buiten het NNN	11
2.3.4	Nationale landschappen	11
2.4	Houtopstanden	11
3	Methodiek	13
3.1	Algemeen	13
3.2	Bureauonderzoek	13
3.3	Terreinbezoek	14
3.4	Effectbeoordeling en advies vervoltraject	14
4	Resultaten	15
4.1	Gebiedsbeschrijving	15
4.2	Beschermde soorten	18
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	18
4.2.2	Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen	19
4.2.2.1	Vogels	19
4.2.2.2	Vleermuizen	20
4.2.2.3	Overige zoogdieren	22
4.2.2.4	Vissen	24
4.2.2.5	Libellen	25
4.2.2.6	Overige fauna en flora	25
4.2.3	Samenvatting beschermde soorten	26
4.3	Beschermde gebieden	26
4.3.1	Natura 2000-gebieden	26
4.3.2	NNN gebieden	28
4.3.3	Bos- en natuurgebieden buiten het NNN	29
4.3.4	Nationale landschappen	30
4.3.5	Beschermde houtopstanden	30
5	Toetsing	31
5.1	Effectbepaling plan	31
5.2	Effecten op beschermde soorten	31
5.2.1	Vogels	31

5.2.2	Vleermuizen	32
5.2.3	Boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel	32
5.2.4	Egel	33
5.2.5	Grote modderkruiper	33
5.2.6	Vrijgestelde vissen en amfibieën (zorgplicht)	34
5.3	Effecten op beschermd gebied	34
5.3.1	Effecten op Natura 2000-gebieden	34
5.3.2	Effecten op het NNN	34
5.3.3	Effecten op bos- en natuurgebieden buiten het NNN en Nationale landschappen	34
5.3.4	Effecten op beschermd houtopstanden	34
6	Bronnen	36

Bijlage 1: Wettelijk kader

Conclusies en advies

In opdracht van TenneT is door Antea Group een Natuurtoets uitgevoerd. De opdrachtgever is voornemens een drietal percelen aan te kopen en bouwrijp te maken. De percelen zijn gelegen nabij het 220kV Onderstation Hessenweg. Twee bospercelen liggen ten zuidoosten van de Hessenweg en een bosperceel ten oosten ervan. De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets.

Conclusies: Beschermde gebieden

De bospercelen zijn niet gelegen binnen Natura-2000 gebied, NNN-gebieden, bos- en natuurgebied buiten het NNN of in een nationaal landschap. Wel is er sprake van een beschermde houtopstand in het plangebied.

Natura 2000

Uit de bureaustudie blijkt dat Natura-2000 gebied 'Uiterwaarden Zwarte water en Vecht' is gelegen op circa 950 meter ten zuidoosten van het projectgebied (Figuur 4.15). Gezien de relatief kleine en kortdurende ingreep, de afstand en tussenliggende afscherpende elementen kunnen effecten door storingsfactoren zoals verdroging, versnippering, of verstoring door geluid, licht en trillingen op Natura 2000-gebieden op voorhand worden uitgesloten. Effecten door stikstofdepositie kunnen niet worden uitgesloten. Derhalve is een berekening met de nieuwste versie van AERIUS noodzakelijk. Op basis van de resultaten hiervan kunnen vervolgstappen benodigd zijn.

Natuurnetwerk Nederland

Het projectgebied is niet gelegen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Overijssel kent geen externe werking. Effecten op het NNN hoeven daarom niet te worden beoordeeld.

Overig provinciaal beleid

De bosgebieden zijn niet gelegen in een Nationaal landschap of bos- en natuurgebied buiten het NNN of in een nationaal landschap. Het beleid van deze provinciaal beschermde natuurgebieden kent tevens geen externe werking. Er zijn geen vervolgstappen benodigd.

Beschermde houtopstanden

De bospercelen omvatten een dermate groot gebied (>0,1 ha) waardoor deze onder een beschermde houtopstand Wnb vallen. Tevens liggen de bospercelen buiten de bebouwde kom van de voormalige Boswet. Voor het vellen van een houtopstand dient een melding gedaan te worden bij de provincie Overijssel, minimaal 6 weken vóór het vellen. Deze melding dient gedaan te worden door de eigenaar van het perceel of degene die de kap- of rooiwerkzaamheden uitvoert. Deze melding dient ter registratie van de herplantingsplicht. De herplantingsplicht houdt in dat er binnen drie jaar na het vellen van de beschermde houtopstand op dezelfde locatie herplant dient te worden. Bij de herplantingsplicht zijn er echter vier ontheffingsmogelijkheden, die aangegeven kunnen worden bij de aanvraag.

1. Eerder dan 6 weken kappen;
2. Geen herplanting binnen drie jaar na velling;
3. Niet herplanten;
4. Herplanten op een ander perceel;

Het is raadzaam om de bevoegde gemeentes, Zwolle en Dalfsen, na te vragen of er een kapvergunning vereist is. Indien dit het geval is, zal deze apart van de melding aangevraagd

moeten worden bij de betreffende gemeentes. Er kunnen daarnaast aanvullende regels gelden uit de Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) van de gemeentes.

Tabel 01. Overzicht conclusies en vervolgstappen gebiedsbescherming.

	Natura 2000	NNN	Aanvullende provinciale gebiedsbescherming	Beschermde houtopstanden
Aanwezig binnen de invloedssfeer?	Ja	Nee	Nee	Ja
Effecten?	Mogelijk door stikstofdepositie door de lucht.	Nee	Nee	Ja
Vereiste vervolgstappen aan de orde?	Stikstofdepositieberekening in AERIUS uitvoeren	Nee	Nee	Meldingsplicht, kapvergunning en herplantingsplicht.
Is het plan uitvoerbaar in het kader van de gebiedsbescherming?	Nader te bepalen	Ja	Ja	Mogelijk, na vervolgstappen (zie hierboven).

Conclusies: Beschermde soorten

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (leefgebied van) in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in het projectgebied.

In Tabel 02 is aangegeven om welke soorten het gaat en welke gevolgen de aanwezigheid van (het leefgebied van) deze soorten heeft voor het voorliggende project. Aangegeven is of een nader onderzoek nodig is, of er sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming, of dit middels maatregelen voorkomen kan worden en of bij de uitvoering van het project een ontheffing nodig is. In Hoofdstuk 5 van deze Natuurtoets staat de onderbouwing voor de gegeven conclusies.

Tabel 02. Overzicht conclusies en vervolgstappen soortbescherming.

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in projectgebied?	Nader onderzoek nodig?	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk?	Volgstappen
Vogels met een jaarrond beschermd nest (boom broedende vogels)	Ja, nestgelegenheid aanwezig in de bomen binnen de bospercelen.	Ja	Ja, als er nestlocaties vernietigd of broedvogels verstoord worden. Zie paragraaf 5.2.1 voor werkwijze	Mogelijk	Controle op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten wanneer de bomen vrij van bladeren zijn. Indien potentieel jaarrond beschermde nesten aangetroffen worden dient nader onderzoek naar het gebruik ervan te worden uitgevoerd (zie hoofdstuk 5.2.1)

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in projectgebied?	Nader onderzoek nodig?	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk?	Vervolgstappen
Algemene broedvogels	Ja, nestgelegenheid aanwezig in de bospercelen en op de aangrenzende graslandpercelen.	Nee	Nee, mits er wordt gewerkt buiten het broedseizoen Zie paragraaf 5.2.1 voor werkwijze	Nee	Er dient buiten het vogelbroedseizoen (maart –juli) gewerkt te worden.
Vleermuizen	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen in boomholtes of achter schors.	Ja	Ja, als er verblijfplaatsen aangetroffen worden binnen de bospercelen. Zie paragraaf 5.2.2 voor werkwijze.	Mogelijk	Controle binnen de bospercelen naar aanwezigheid van geschikte verblijfflocaties wanneer de bomen bladrij zijn. Indien er geschikte verblijfflocaties aangetroffen wordt, nader onderzoek naar het gebruik van de verblijfflocaties in de kraamperiode (15 mei – 15 juli) en paarperiode (15 augustus – 15 september). E.e.a. uitvoeren conform het vleermuisprotocol van de Zoogdiervereniging.
Boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.	Ja	Ja, als er verblijfplaatsen aangetroffen worden binnen de bospercelen. Zie paragraaf 5.2.3 voor werkwijze.	Mogelijk	Indien in de bospercelen gerooid of gekapt wordt dient nader onderzoek naar het gebruik van de bospercelen middels cameravallen, sporenbuizen en/of struikrover uitgevoerd te worden.
Egel	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.	Ja	Ja, als er verblijfplaatsen worden aangetroffen binnen de bospercelen. Zie paragraaf 5.2.4 voor werkwijze.	Mogelijk	Indien in de bospercelen gerooid of gekapt wordt dient nader onderzoek naar het gebruik van de bospercelen middels cameravallen, sporenbuizen en/of struikrover

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in projectgebied?	Nader onderzoek nodig?	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk?	Vervolgstappen
					uitgevoerd te worden.
Grote modderkruiper	Mogelijk voortplantingswater in de oostelijke watergang.	Ja	Mogelijk, afhankelijk van de resultaten van het nader onderzoek. Zie paragraaf 5.2.5 voor werkwijze.	Mogelijk	Indien de oostelijk gelegen watergang bij het zuidelijk gelegen bosperceel gedempt wordt, dient een nader onderzoek naar de aanwezigheid van grote modderkruiper uitgevoerd te worden. Indien de soort wordt aangetroffen dienen mitigerende en compenserende maatregelen getroffen te worden. Zie paragraaf 5.2.5 voor werkwijze
Vrijgestelde vissen en amfibieën	Ja	Nee	Nee, er dient volgens de zorgplicht wel rekening met deze soorten gehouden worden. Zie paragraaf 5.2.6 voor werkwijze.	Nee	Aangepaste werkwijze voor werken in (oevers van) watergangen: bij voorkeur in de maanden september en oktober, watertemperatuur boven de 5 graden, in één richting en wegvangen en in geschikte watergangen uitzetten van aanwezige individuen.

Zorgplicht

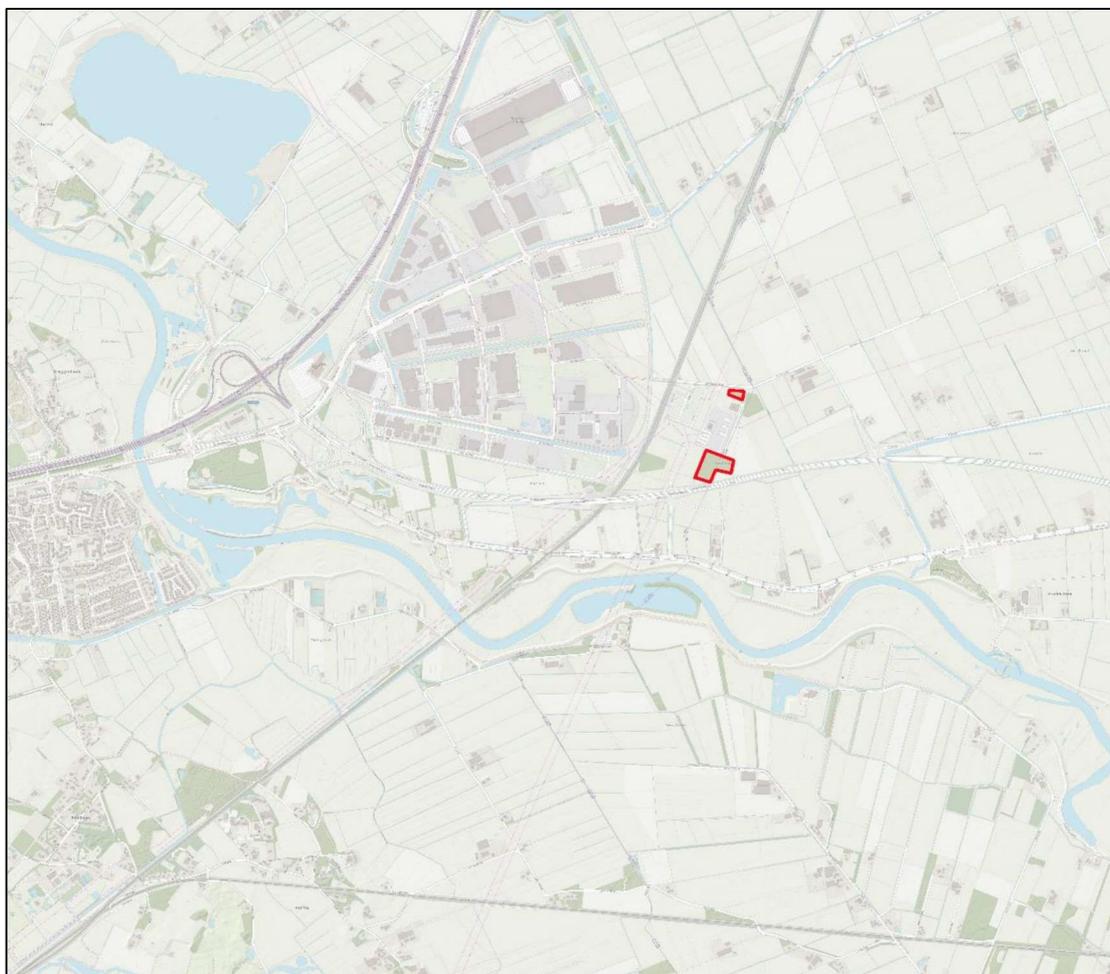
In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. In het tekstkader in Bijlage I staat het wetsartikel uitgeschreven. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en planvoornemen

In opdracht van TenneT is door Antea Group een natuurtoets uitgevoerd ter plaatse van drie bospercelen nabij hoogspanningsstation Hessenweg. De komende jaren wordt het station uitgebreid. De opdrachtgever is voornemens de twee bospercelen ten zuiden van het station aan te kopen en bouwrijp te maken.

De percelen zijn gelegen nabij het 220kV Onderstation Hessenweg. Twee bospercelen liggen ten zuidoosten van de Hessenweg en een bosperceel ten oosten ervan (figuur 1.1). De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel. Bij het bouwrijp maken van de percelen worden de aanwezige bomen gekapt en watergangen gedempt. Voor de werkzaamheden is vooralsnog geen startdatum bekend. Voor de effectbeoordeling in deze natuurtoets wordt uitgegaan van een jaarrond mogelijke uitvoering.

Figuur 1.1. Globale ligging van de plangebieden (rode kaders) (bron achtergrond: Kaart: TopoPlus, © SPOTInfo).

Bij ruimtelijke ingrepen moet rekening worden gehouden met beschermde planten- en diersoorten en met beschermde gebieden. Er dient onderzocht te worden of de geplande ingrepen effect hebben op beschermde soorten of beschermde gebieden (Wet natuurbescherming, Natuur Netwerk Nederland en overig provinciaal beleid). Ontwikkelingen mogen niet zonder meer plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde

natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de beschermde soorten en beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden en het Natuur Netwerk Nederland) en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing/vergunning noodzakelijk is. Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen activiteit? Vinden er als gevolg van de ontwikkeling effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit? Dient in het kader van de Wnb een ontheffing aangevraagd te worden?
- Komen in de beïnvloedingszone van het projectgebied beschermde natuurgebieden voor? Zo ja, welke zijn dit en wat zijn de gevolgen hierop? Dienen vervolgstappen in de vorm van een uitwerking- of een compensatieplan opgesteld te worden?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.3 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten en gebieden in (de omgeving) van het projectgebied;
- Hoofdstuk 5 toetst de activiteiten aan de Wet natuurbescherming en het NNN.

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming ([paragraaf 2.2](#)) en de gebiedsbescherming ([paragraaf 2.3](#)) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuur Netwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen).

2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het projectgebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel B en C van voorliggende rapportage. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Ook zijn de provincies niet altijd het bevoegd gezag. In bepaalde gevallen¹ is dit het rijk (via RVO). Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

2.3 Gebiedsbescherming

2.3.1 Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en/of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

2.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuur Netwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden. Dit is onderdeel van de actieve soortbescherming uit de Wet natuurbescherming; bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Om dit te realiseren is in de Wnb art. 1.12, lid 2 vastgelegd dat de provincies zorgen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuur Netwerk Nederland. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuur Netwerk Nederland. Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De Ruimtelijke Verordening (geconsolideerde versie januari 2019) van de provincie Noord-Brabant is op 25 oktober 2019 vervangen door de interim omgevingsverordening Noord-Brabant.

---

¹ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/beschermde-planten-dieren-en-natuur/wet-natuurbescherming/taken-en-rolverdeling-bevoegdheden>

2.3.3 Bos- en natuurgebieden buiten het NNN

Buiten het Natuurnetwerk Nederland zijn in de provincie in ruime mate bos- en natuurgebieden aanwezig. Deze gebieden hebben vaak gebiedskenmerken die bepalend zijn voor de ruimtelijke kwaliteit en dienen daarom behouden te blijven. In aanvulling op de gebiedskenmerken – die vooral gericht zijn op het behoud en herstel van landschapskenmerken – voorziet de verordening in een aanvullende bescherming voor bos- en natuurgebieden buiten het NNN vanwege het belang van deze gebieden voor flora en fauna. Gelet op die functie is het ongewenst dat bos- en natuurelementen worden ‘verplaatst’. De gebiedskenmerken sluiten immers niet uit dat bestaande groene elementen worden ‘vershoven’ mits daarbij het karakteristiek van het landschap gehandhaafd blijft. Dit zou verlies van natuurwaarden kunnen betekenen, bijvoorbeeld waar oude bosbodems verloren gaan. Om te voorkomen dat aanwezige en potentiële natuurwaarden worden aangetast, zijn in principe geen ontwikkelingen toegestaan die negatieve effecten hebben op deze waarden.

2.3.4 Nationale landschappen

De provincie Overijssel heeft twee nationale landschappen; IJsseldelta en Noordoost-Twente. Onder een nationaal landschap wordt verstaan: gebieden met (inter)-nationaal zeldzame of unieke landschapskwaliteiten en in samenhang daarmee cultuurhistorische en natuurlijke kenmerken. De kernkwaliteiten voor Nationaal Landschap IJsseldelta zijn de grote mate van openheid, de historische, rationale, geometrische verkaveling van de polder Mastenbroek, het reliëf in de vorm van huisterpen en kreekruggen en de kleinschaligheid en openheid van het rivierenlandschap. De kernkwaliteiten van Nationaal Landschap Noordoost-Twente zijn het samenhangende complex van beken, essen, kampen en moderne ontginningen, de grote mate van kleinschaligheid en het groene karakter. Bestemmingsplannen voorzien alleen in nieuwe ontwikkelingen binnen gebieden die in artikel 2.6.2 begrensd zijn als Nationaal Landschap als die bijdragen aan het behoud of de ontwikkeling van de kernkwaliteiten.

2.4 Houtopstanden

De Wet natuurbescherming (Wnb) geeft invulling aan de bescherming van houtopstanden die tot aan 1 januari 2017 vielen onder bescherming van de Boswet. De bescherming is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wnb. De Provincie is het bevoegd gezag. De bescherming betreft de houtopstanden die zijn gelegen buiten de bebouwde kom Wnb en die een oppervlakte hebben van meer dan 1.000 m² (0,1 hectare) of bestaan uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen. De Wnb doet geen uitspraken over houtopstanden die zijn gelegen binnen de bebouwde kom of met kleinere oppervlakte dan 1.000 m². Bescherming van dergelijke houtopstanden is een taak van de gemeentelijke overheid.

De wet geldt niet voor:

- a) Houtopstanden op erven of in tuinen;
- b) Fruitbomen of windschermen om boomgaarden;
- c) Naaldbomen bedoeld als kerstbomen indien niet ouder dan 20 jaar;
- d) Kweekgoed;
- e) Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- f) Het dunnen van een houtopstand;
- g) Het uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van biomassa (onder specifieke voorwaarden).

Natuurtoets

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle
projectnummer 0480775.100
20 oktober 2023 revisie 01
TenneT TSO B.V.

Voor houtopstanden groter dan 1.000 m² is veelal sprake van overlap met de gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De mate van overlap kan per gemeente verschillen en is dus maatwerk. Toetsing aan de APV valt buiten de scope van de Natuurtoets.

Voor houtopstanden die zijn beschermd in de Wnb geldt een meldingsplicht bij voorgenomen velling, en in principe tevens een herplantplicht. Herplant wordt in principe ter plekke ingevuld. Onder voorwaarden kan herplant ook elders worden gerealiseerd.

3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek ([paragraaf 3.2](#)) en gedurende het terreinbezoek ([paragraaf 3.3](#)) van voorliggende Natuurtoets. In [paragraaf 3.4](#) wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het plan;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Bij vogels zal met name speciale aandacht geschonken worden aan soorten die in het projectgebied een essentieel leefgebied kunnen hebben. Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten, bijlage II Verdrag van Bern en bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

Een aantal soorten is door de provincies vrijgesteld en zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel B en C in de bijlage). Deze zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt bij het voorliggende project. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door het uitvoeren van een aantal zorgplicht gerelateerde maatregelen, wordt voldaan aan de zorgplicht en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd. Hierbij kan gedacht worden aan het rekening houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten en de manier van werken (zoals het aanhouden van vaste rijroutes en het zorgen voor vluchtmogelijkheden voor de soorten).

Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het projectgebied, is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij is nagegaan of er in de periode 2017-2022 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het projectgebied. Daarnaast is gebruikt gemaakt van de digitale verspreidingsatlas (Verspreidingsatlas z.d.). Deze atlas maakt gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het projectgebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het projectgebied voor zouden kunnen komen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van provinciale digitale atlassen. Om inzicht te krijgen in de ligging van het projectgebied ten opzichte van het NNN is de provinciale website geraadpleegd.

3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemde bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 29 september 2022 is een terreinbezoek uitgevoerd een deskundig ecooloog, bij helder, mistig weer en een temperatuur van circa 9°C. Tijdens het terreinbezoek is het projectgebied en de omgeving bekeken op aanwezige soorten en habitats om een beeld te krijgen van aanwezige en mogelijk aanwezige beschermde flora en fauna.

3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgetraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of het plan uitvoerbaar is en of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

4 Resultaten

In [paragraaf 4.1](#) wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het projectgebied gegeven. Vervolgens wordt in [paragraaf 4.2](#) ingegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezige of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek), waarna in [paragraaf 4.3](#) de ligging van gebieden beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming en het NNB in de omgeving van het projectgebied aangegeven wordt.

4.1 Gebiedsbeschrijving

Het projectgebied omvat drie bospercelen in de omgeving van het hoogspanningsstation Hessenweg (Figuur 4.1). Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van circa 1,9 hectare. Twee bospercelen liggen ten zuiden van dit hoogspanningsstation, waarvan het grootste bosperceel een oppervlakte heeft van circa 1,2 hectare, het naastgelegen bosperceel is circa 0,5 hectare groot. Tussen de twee bospercelen ligt een bomenvrije laan van circa 10 meter breedte, waar ruig grasland aanwezig is. Aan oost- en westzijde en een deel van de noordzijde van de bospercelen loopt een smalle watergang, waarvan de oevers en watervegetatie gemaaid is. De bodem van deze watergangen is zandig. Tevens loopt langs de noordzijde van de percelen een verharde weg voor agrarische voertuigen. Verder ten noorden is het hoogspanningsstation gelegen, wat is afgesloten middels hekwerk. De aangrenzende percelen aan de oost- en westzijde zijn agrarische percelen. Aan de zuidzijde is de Hessenweg (N340) gelegen. In het gebied tussen de bospercelen en de Hessenweg is kruidenrijk en vochtig grasland aanwezig. De bospercelen bevatten relatief jonge bomen (stamdiameter tot circa 30 cm), waarbij de dominante bomensoorten zomereik, esdoorn en els zijn. Daarnaast zijn er nog enkele berken waargenomen. De ondergroei bestaat uit bramen, sporkehout en rode kornoelje. Er zijn meerdere takkenhopen aanwezig binnen de bospercelen.

Het noordelijke bosperceel heeft een oppervlakte van circa 0,2 hectare. Het perceel is gelegen aan de noordzijde van het met hekwerk afgesloten hoogspanningsstation en is aan de noord- en oostzijde omgeven door graslandpercelen. Het stuk grond aan de westzijde is recent omgeploegd en is nu een braakliggend stuk grond met weinig vegetatie. Het bosperceel is verder grotendeels gelijk aan de andere bospercelen, echter zijn de bramenstruiken hier wat dominanter aanwezig. Er zijn in dit bosperceel tevens grote takkenhopen aanwezig. Er zijn rustplekken van reeën waargenomen en meerdere wildwissels.

Figuur 4.1. Ligging van het plangebied (rode kaders) (bron achtergrond: Esri).

Figuur 4.2. Bosperceel en agrarisch pad ten zuiden zuiden van het hoogspanningsstation.

Figuur 4.3. Oostzijde grootste bosperceel, watergang en aangrenzend graslandperceel aan de westzijde.

Figuur 4.4. Zuidzijde grootste bosperceel, met grasland tussen Hessenweg (N340).

Figuur 4.5 zuidelijke bospercelen met tussenliggende bomenvrije laan.

Figuur 4.6. Overzicht tweede zuidelijk bosperceel.

Figuur 4.7. Oostzijde zuidelijke bospercelen, met watergang en aangrenzend agrarisch perceel

Figuur 4.8. Binnen zuidelijk bosgebied.

Figuur 4.9. Takkenhoop en ondergroei in zuidelijke bospercelen

Figuur 4.10. Noordelijk bosperceel, met aangrenzend hekwerk hoogspanningsstation.

Figuur 4.11. Noordelijk bosperceel met aangrenzende agrarische graslandpercelen.

Figuur 4.12. Westzijde van het noordelijk bosperceel.

Figuur 4.13. Aangrenzend braakliggend terrein westzijde Hoogspanningsstation

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het projectgebied in de afgelopen 5 jaar diverse beschermde soorten zijn waargenomen (binnen een straal van 2,5 kilometer). Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrichtlijn (bijlage IV-onderdeel a en b) en de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet natuurbescherming alsook vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. De soorten zijn weergegeven in Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht van waargenomen beschermde soorten in de omgeving van het projectgebied (binnen een straal van 2,5km) die in de NDFF door derden zijn ingevoerd. De soorten zijn in te delen in Habitatrichtlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10 en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (JRB) en zijn aangegeven met een 'X' (NDFF, 2017-2022).

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels	Boerenzwaluw	X		
	Boomvalk	X		
	Buizerd	X		
	Gierzwaluw	X		
	Grote gele kwikstaart	X		
	Havik	X		
	Huismus	X		
	Huiszwaluw	X		
	Kerkuil	X		
	Ooievaar	X		
	Raaf	X		
	Ransuil	X		
	Roek	X		
	Slechtvalk	X		
	Sperwer	X		
	Steenuil	X		
	Torenvalk	X		
	Wespendief	X		
	Zeearend	X		
	Zwarte wouw	X		
Zoogdieren	Vleermuizen*		X	
	Bever		X	
	Bunzing			X
	Das			X
	Eekhoorn			X
	Egel			X
	Hermelijn			X
	Otter		X	
	Steenmarter			X
	Wolf		X	
Vissen	Grote modderkruiper			X
	Houting		X	
Libellen	Beekrombout			X
	Kempense heidelibel			X
	Sierlijke witsnuitlibel		X	

*Vleermuizen: gewone dwergvleermuis, bosvleermuis, gewone grootovleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het projectgebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden

in paragraaf 4.2.2 uiteengezet. Tevens worden soorten die niet bekend aanwezig zijn, maar mogelijk wel verwacht worden, toegevoegd.

4.2.2 Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek en het terreinbezoek wordt per soortgroep ingegaan op de eventuele (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten in het projectgebied.

4.2.2.1 Vogels

Alle broedgevallen van vogels zijn beschermd. Van 23 vogelsoorten zijn ook de nesten, vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond beschermd in de Provincie Overijssel. Dit zijn soorten die vallen in de categorie 1 tot en met 4 in de 'Beleidsregel Natuur Overijssel' welke is vastgesteld in 2017 en laatst gewijzigd in 2019. Naast de jaarrond beschermde nesten van categorie 1 tot en met 4 zijn er categorie 5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Vogels met jaarrond beschermde nesten categorie 1 tot en met 5 zijn vermeld in tabel 3.1.

Tabel 4.1. Jaarrond beschermde nesten in de provincie Overijssel.

Soort	Categorie	Soort	Categorie
Boerenzwaluw	3	Blauwe reiger	5
Boomvalk	4	Bonte vliegenvanger	5
Bosuil	3	Boomklever	5
Buizerd	4	Boomkruiper	5
Gierzwaluw	2	Draaihals	5
Grote gele kwikstaart	3	Gekraagde roodstaart	5
Havik	4	Glanskop	5
Huisemus	2	Grauwe vliegenvanger	5
Huiszwaluw	2	Groene specht	5
Kerkuil	3	Grote bonte specht	5
Oehoe	3	Grutto	5
Ooievaar	3	IJsvogel	5
Raaf	4	Kleine bonte specht	5
Ransuil	4	Kortsnavelboomkruiper	5
Roek	2	Middelste bonte specht	5
Slechtvalk	3	Oeverzwaluw	5
Sperwer	4	Ringmus	5
Steenuil	1	Spreeuw	5
Torenvalk	4	Tapuit	5
Wespendief	4	Tureluur	5
Zeearend	4	Veldleeuwerik	5
Zwarte specht	3	Wulp	5
Zwarte wouw	4	Zomertortel	5
		Zwarte mees	5
		Zwarte roodstaart	5

Jaarrond beschermde nesten

In de omgeving van de bospercelen komen diverse soorten vogels voor met jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) voor. Tijdens het veldbezoek zijn de bospercelen en de omgeving hiervan gecontroleerd op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten. Het aanwezige bladerdek maakte het echter onmogelijk om de jaarronde beschermde nesten van boom-broedende vogelsoorten als boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, raaf, sperwer, steenuil, wespendief of zwarte wouw, te kunnen waarnemen. Aanwezigheid van nesten van deze soorten kan daarom ook niet worden uitgesloten binnen de bospercelen.

De aanwezige bomen zijn niet geschikt voor een nest van de zeearend, die stevige grote bomen nodig heeft voor een nest. De bomen in dit gebied zijn daarvoor onvoldoende stevig en groot. De aanwezige masten en palen zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten van ooievaar of torenvalk. Dergelijke nesten zijn niet waargenomen. Er waren tevens geen hoge bomen of gebouwen aanwezig die geschikt zijn als nestplaats voor slechtvalk.

De aanwezige bebouwing (enkele loodsen en hoogspanningsmasten) is ongeschikt als broedlocatie voor boerenzwaluw, huismus, huiszwaluw, gierzwaluw en kerkuil. Deze soorten broeden voornamelijk in panden met open dakpannen, open gebouwen of speciale nestkasten, welke alle ontbreken binnen en rondom de bospercelen. Ook zijn er geen nestkasten aangetroffen die als nestplaats kunnen dienen voor bijvoorbeeld bos-, steen- en kerkuil. Ten slotte ontbreekt geschikt broedbiotoop voor de grote gele kwikstaart in de omgeving van de bospercelen. De soort broedt voornamelijk in holtes in oevers van stromend water. Er zijn langs de bospercelen enkel afwateringsslootjes aanwezig.

Mogelijke consequenties van de ingreep op jaarrond beschermde nesten van de boom broedende jaarrond beschermde nesten worden behandeld in paragraaf 5.2.1.

Soorten met mogelijk een jaarrond beschermd nest

Tijdens het veldbezoek zorgde het aanwezige bladerdek ervoor dat de bomen niet voldoende geïnspecteerd konden worden op de aanwezigheid van nesten van vogels met mogelijk een jaarrond beschermd nest (categorie 5). Er zijn echter geen zwaarwegende ecologische feiten die jaarrond bescherming onder categorie 5 rechtvaardigen doordat er voldoende alternatief broedgebied in de omgeving aanwezig is. Voor de eventueel aanwezige nesten van categorie 5-soorten geldt daarom hetzelfde als voor de algemene broedvogels.

Algemene broedvogels

De bospercelen en de aangrenzende agrarische percelen zijn geschikt voor een groot aantal algemene broedvogels. Er kunnen in de bosgebieden soorten als merel, roodborst, koolmees, pimpelmees en winterkoning broeden. In de agrarische percelen (zoals het grasland) zouden soorten als Kievit, veldleeuwerik en graspieper tot broeden kunnen komen.

Mogelijke consequenties van de ingreep op algemene broedvogels worden behandeld in paragraaf 5.2.1.

4.2.2.2 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn zwaar beschermd (alle in Nederland voorkomende soorten staan vermeld in de Habitatrichtlijn). Vleermuizen kunnen een projectgebied gebruiken als verblijfplaats, vaste vliegroute en/of foerageergebied.

Verblijfplaatsen kunnen uitgesplitst worden in vier categorieën, te weten kraam-, zomer-, paar- en winterverblijven. Vleermuizen maken op verschillende manieren en in verschillende seizoenen gebruik van deze verblijfplaatsen. De eisen die vleermuizen stellen aan hun verblijfplaatsen zijn afhankelijk van de vleermuissoort en het gebruik van de verblijfplaats. Kraamverblijven worden in het voorjaar en de vroege zomer gebruikt door grote groepen drachtige vrouwtjes om hun jongen te baren en groot te brengen. Tegelijkertijd bevinden kleinere groepen mannetjes zich in de zomerverblijfplaatsen. Later in de zomer en in het najaar verplaatsen de mannetjes zich naar de paarverblijven, waaromheen ze een territorium bezetten en verdedigen tegen andere mannetjes. Binnen het territorium proberen de mannetjes langskomende vrouwtjes te lokken naar de paarverblijven, waar vervolgens de paring plaatsvindt. Het paarseizoen eindigt in de herfst, waarna de vleermuizen de winterverblijven opzoeken om te overwinteren. Sommige soorten migreren hiervoor over behoorlijke afstanden.

Vleermuizen gebruiken vliegroutes voor dagelijkse verplaatsingen tussen verblijfplaats en foerageergebieden en in het geval van migrerende soorten, voor de jaarlijkse trek van en naar de winterverblijven. Meestal maken vleermuizen langdurig gebruik van vaste routes die ze onthouden. Daarbij worden lijnvormige elementen zoals bomenrijen, dijken en watergangen gebruikt als vliegrouteondersteuning. Het onderbreken of verwijderen van deze elementen bij een (potentiële) vliegroute kan een negatief effect hebben op de mogelijkheid van vleermuizen om hun doel te bereiken.

Ten slotte kunnen vleermuizen een projectgebied gebruiken als foerageergebied. De vleermuizen komen via vaste routes naar het foerageergebied om daar in de buurt van bomen en water te jagen op vliegende insecten. Net zoals vaste vliegroutes die veelvuldig gebruikt worden, maken vleermuizen ook gebruik van vaste foerageergebieden. Het ongeschikt maken van een foerageergebied door bijvoorbeeld het kappen of verlichten van bomen of het dempen van waterpartijen, kan tot gevolg hebben dat vleermuizen geen toegang meer hebben tot voldoende voedsel.

Verblijf- en rustplaatsen

In de omgeving van de bospercelen zijn geen geschikte gebouwen aanwezig die zouden kunnen dienen als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuissoorten. De bebouwing bestaat namelijk uit een loods van metalen golfplaten. Dit materiaal biedt geen geschikt microklimaat om te fungeren als verblijfplaats.

Ten tijde van het veldbezoek was er een dicht bladerdek aanwezig, waardoor de bomen niet voldoende gecontroleerd konden worden op de aan- of afwezigheid van holtes en/of scheuren. Daarom kan de aanwezigheid van scheuren en holtes in bomen welke kunnen fungeren als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten niet uitgesloten worden.

Mogelijke consequenties van de ingreep op verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen worden behandeld in paragraaf 5.2.2.

Vliegrouteondersteuning

De bospercelen vormen geen lijnvormige elementen, of zijn daar onderdeel van. In de omgeving zijn namelijk alternatieve lijnvormige elementen aanwezig, zoals de hoogspanningsmasten, die als vliegrouteondersteuning kunnen dienen. De bospercelen hebben daarom geen rol als vliegrouteondersteuning voor vleermuizen.

Foerageergebied

Het projectgebied en de omgeving daarvan zijn geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er is in de omgeving veel even geschikt alternatief foerageergebied aanwezig. Het mogelijk aanwezige foerageergebied in de omgeving van het projectgebied wordt daarom niet als essentieel aangemerkt.

4.2.2.3 Overige zoogdieren

Uit het bureauonderzoek is naar voren gekomen dat er binnen een straal van 2,5 kilometer tot het tracé diverse beschermde, niet vrijgestelde zoogdieren zijn waargenomen in de laatste vijf jaar. Het gaat om de bever, bunzing, das, eekhoorn, egel, hermelijn, otter, steenmarter, wezel en de wolf. Daarnaast is op basis van bekende verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat de aanwezigheid van boommarter niet uit te sluiten. Aanwezigheid van overige beschermde, niet-vrijgestelde zoogdiersoorten, kan worden uitgesloten op basis van het landelijke verspreidingspatroon en de aanwezige habitats in de omgeving van het projectgebied.

Bever

De bever leeft op plaatsen waar bos en open water aan elkaar grenzen. De bever heeft een voorkeur voor groot open water zoals meren, rivieren en beken, maar ook moerassen met op de oevers broekbossen met boomsoorten als wilg en els, voldoen. De waterdiepte moet minimaal 50 centimeter zijn (Zoogdiervereniging, z.d.). De bospercelen in het plangebied grenzen niet aan open water. Daarnaast zijn er geen sporen aangetroffen van bever. De bever kan daarom uitgesloten worden binnen de omgeving van de bospercelen.

Boommarter

De boommarter is een soort van een bosrijke omgeving. In Nederland komt de boommarter in allerlei typen en leeftijden bos voor. Boommarters kiezen hun rustplaatsen vaak in boomholten, konijnen-, vossen- of dassenhopen, tussen boomwortels of onder takkenbossen. Nesten zitten vaak in oude spechten- of eekhoornholten, regelmatig in inrottingsholten en soms in gebouwen die in of aan de rand van het bos staan (Zoogdiervereniging, z.d.). De bospercelen bieden door de ruige ondergroei en de aanwezige takkenhopen geschikte rustplaatsen voor de boommarter. Tevens is er geschikt foerageergebied aanwezig. Aanwezigheid van essentieel leefgebied van de boommarter kan daarom niet uitgesloten worden.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de boommarter worden behandeld in paragraaf 5.2.3.

Bunzing

De bunzing heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie, ook dorpen en buitenwijken van steden vormen geschikt leefgebied. Een bunzing maakt zijn schuilplaats in oude hopen van bijvoorbeeld konijn, mol, vos en das. Maar ook onder steenhopen, houtmijten, in holle bomen of onder boomwortels. Hij bekleedt zijn hol met gras en mos. In de winter maakt de bunzing zijn schuilplaats op warmere plaatsen, zoals onder stro- en hooibalen bij boerderijen. De bunzing graaft soms zelf een hol. (Zoogdiervereniging, z.d.). De bodembegroeiing in de bospercelen en de aanwezige takkenhopen en ruigtes bieden de bunzing voldoende beschutting. Verblijfplaatsen van de bunzing kunnen daarom niet uitgesloten worden. Daarnaast kan het gebied ook als foerageergebied gebruikt worden. In de omgeving is echter voldoende even geschikt foerageergebied aanwezig.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de bunzing worden behandeld in paragraaf 5.2.3.

Das

De das leeft in allerlei biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Het leefgebied moet voldoende dekking bevatten, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 m onder het maaiveld (Zoogdiervereniging z.d.). Er zijn binnen de bospercelen geen sporen of burchten aangetroffen van das. Daarnaast toont onder

meer de aanwezigheid van pitrus dat de grondwaterstand te hoog is voor de das. Essentieel leefgebied van de das in de omgeving van de bospercelen is daarom uitgesloten.

Eekhoorn

Eekhoorns leven met name in bossen, maar ook in parken, tuinen en houtwallen in de buurt van bossen. De eekhoorn maakt nesten in bomen of gebruikt boomholtes als verblijfplaats (Zoogdiervereniging, z.d.). De bospercelen zijn naar verwachting te klein om een eekhoornpopulatie jaarrond van voldoende voedsel te voorzien. Bovendien zijn gedurende een vervolgccontrole in het bladloze seizoen (november t/m maart) geen eekhoornnesten waargenomen in het plangebied. Eekhoorns zouden het gebied wel kunnen gebruiken als foerageergebied, maar doordat de gebieden geïsoleerd liggen van overige bosgebieden zullen dit incidentele gevallen betreffen. De bosgebieden zijn daarom geen essentieel leefgebied voor eekhoorn.

Egel

De egel leeft in bijna alle landschappen, maar heeft een voorkeur voor tuinen, bosranden, struweel en loofbos met een goede ondergroei. Egels komen ook in steden voor, zolang er maar groen en schuilplaatsen aanwezig zijn. Overdag slapen egels in een nest van bladeren, mos of ander materiaal dat zich vaak onder struiken of takkenbossen bevindt (Zoogdiervereniging, z.d.). Binnen de bospercelen is voldoende voedsel aanwezig voor de egel, tevens bieden de ondergroei en de ruigtes voldoende geschikte schuilplaatsen. De aanwezigheid van essentieel leefgebied met verblijfplaatsen van de egel kan daarom niet uitgesloten worden binnen de bospercelen.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de egel worden behandeld in paragraaf 5.2.4.

Hermelijn

De hermelijn komt in alle habitats voor, in open plekken, in bossen, houtwallen, duinen, akkers en vochtig terrein. Belangrijk is dat er voldoende dekking en schuilmogelijkheden aanwezig zijn en dat er voldoende prooidieren in de vorm van (woel)muizen te vinden zijn. Verblijfplaatsen bevinden zich op plaatsen met voldoende dekking, zoals in bosschages, takkenbulten en in holen van muizen, ratten, konijnen, mollen, dassen en vossen (Zoogdiervereniging, z.d.). De bodembegroeiing in de bospercelen en de aanwezige takkenhopen en ruigtes bieden de hermelijn voldoende beschutting. Aanwezigheid van verblijfplaatsen van de hermelijn kunnen daarom niet uitgesloten worden. Daarnaast kan het gebied ook als foerageergebied gebruikt worden.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de bunzing worden behandeld in paragraaf 5.2.3.

Otter

Otters leven in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Overdag verblijft de otter in een dag rustplaats die zich bevindt op oevers in dichte oevervegetaties (o.a. riet), struwelen en bosschages, maar ook in kunstmatige holten. De nesten waar de jongen worden geworpen, liggen vaak in overstromingsvrije oeverholtes in een rustig gebied en worden regelmatig door de moeder verplaatst (Zoogdiervereniging, z.d.). Er zijn in de omgeving van de bospercelen geen geschikte watergangen met voldoende oevervegetatie aanwezig. Aanwezigheid van de soort kan daarom uitgesloten worden binnen de omgeving van de bospercelen.

Steenmarter

De steenmarter is een typische cultuurvolger. Binnen het territorium heeft de soort soms wel tientallen rustplaatsen. Rustplaatsen kunnen zich op veel plaatsen bevinden, zowel in bebouwd

gebied alsook in het buitengebied. Verblijfplaatsen of nesten bevinden zich bijvoorbeeld in holtes of in openingen tussen platen en stenen (Zoogdiervereniging, z.d.). De bospercelen bieden de steenmarter voldoende beschutting in de vorm van ruige ondergroei, daarnaast zijn er takkenhopen aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor steenmarter. De bospercelen bieden tevens geschikt foerageergebied voor de steenmarter.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de steenmarter worden behandeld in paragraaf 5.2.3.

Wolf

Bij voorkeur leeft de wolf in uitgestrekte open bossen en afgelegen moerasgebieden. De soort is echter een 'cultuurvolger' en heeft geleerd te overleven in gebieden waar ook mensen wonen. De wolf heeft een grote behoefte aan drinkwater (omdat hij dagelijks lange afstanden loopt) en komt dus weinig voor in droge landschappen. Het nest van een wolf bevindt zich vaak in een grot of zit verscholen onder boomwortels of tussen de rotsen. De wolf graaft soms ook een hol of vergroot hopen van andere dieren zoals vos en das (Zoogdiervereniging, z.d.). De bosgebieden zijn te klein om te fungeren als essentieel leefgebied voor de wolf.

Wezel

Wezels leven bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschap maar verder in veel verschillende biotopen (zoals bossen, duinen, wei- en akkerland. Meestal in droger gebied dan de hermelijn. Echter overal waar woelmuizen ontbreken, ontbreekt ook de wezel. Ze zoeken graag dekking op, bijvoorbeeld bij bosschages, houtstapels of heggen. Ook bewonen ze vaak oude hopen van muizen, ratten en konijnen die bekleed wordt met veren of haren van prooidieren. Goede schuilmogelijkheden en de aanwezigheid van voldoende geschikt voedsel zijn de enige eisen die de wezel aan zijn omgeving stelt (Zoogdiervereniging, z.d.). Er is in de bospercelen voldoende beschutting aanwezig voor de wezel, in de vorm van ondergroei en takkenhopen. Daarnaast zijn er muizenhopen aangetroffen wat duidt op een voldoende voedselaanbod voor de wezel. Essentieel leefgebied voor de wezel binnen de bospercelen is daarom niet uit te sluiten.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de wezel worden behandeld in paragraaf 5.2.3.

4.2.2.4 Vissen

Binnen een straal van 2,5 kilometer zijn waarnemingen bekend van twee beschermde, niet vrijgestelde vissoorten. Het gaat om de grote modderkruiper en de houting. De aanwezigheid van overige beschermde vissoorten kan op basis van het landelijk verspreidingspatroon en de aanwezige terreinkarakteristieken worden uitgesloten.

Grote modderkruiper

De grote modderkruiper leeft in ondiepe wateren met een dikke modderlaag en uitbundige waterplantengroei. Door een gespecialiseerde huid- en darmademhaling (via ingeslikte lucht) kunnen grote modderkruipers overleven in situaties met lage zuurstofgehalten. De soort is in staat om in drooggevallen sloten ingegraven in de modderlaag enige tijd te overleven door gebruik te maken van huidademhaling. (RAVON, z.d.). In de oostelijk gelegen watergang naast het zuidelijk gelegen bosperceel is geschikt voortplantingswater aanwezig voor grote modderkruiper. De aanwezige begroeiing, de verbinding met een grotere watergang en de bodembedekking maken deze watergang geschikt. De overige watergangen zijn door de afwezigheid van begroeiing ongeschikt voor de grote modderkruiper.

Consequenties van de ingreep op essentieel leefgebied van de grote modderkruiper worden behandeld in paragraaf 5.2.5.

Houting

De houting, ook wel Noordzeehouting genoemd, trekt rond november de rivieren op om zich voort te planten. De jonge houting laten zich in de loop van de zomer afzakken richting riviermondingen en de kustzone. In Nederland groeit een deel van de Noordzeehouting op in het IJsselmeer en wordt hier ook volwassen (RAVON, z.d.). Er is één waarneming bekend van houting op circa 1,8 kilometer afstand van het plangebied, in de rivier Vecht. Binnen het plangebied zijn echter geen riviermondingen, aftakkingen van de rivier of dermate grote watergangen aanwezig die geschikt zijn voor houting. De soort is daarmee uit te sluiten in het plangebied.

4.2.2.5 Libellen

In een straal van 2,5 kilometer tot het projectgebied is de afgelopen vijf jaar drie beschermde libellensoort waargenomen, namelijk de beekrombout, Kempense heidelibel en sierlijke witsnuitlibel. De aanwezigheid van overige beschermde libellensoorten kan worden uitgesloten op basis van het landelijke verspreidingspatroon en de aanwezige terreinkarakteristieken.

Beekrombout

De beekrombout leeft rondom traag stromende beken en rivieren, waarin de eieren worden afgezet en de larven leven. Belangrijk is dat het water zuurstofrijk is, met een kale, zandige bodem. (Vlinderstichting, z.d.). De watergangen langs de bospercelen zijn ongeschikt voor beekrombout door het ontbreken van stromend water. Aanwezigheid van de soort in de omgeving van de bospercelen is daarom uitgesloten.

Kempense heidelibel

De Kempense heidelibel is een soort van ondiep, soms in de winter droogvallend, water. In tegenstelling tot de meeste libellesoorten heeft de Kempense heidelibel een snelle ontwikkelingsfase van de larven, waarbij de soort in één seizoen van ei tot adult ontwikkelt, wat ook de reden is dat deze soort zich in droogvallende watergangen kan handhaven. Naast het natuurlijk habitat in de vorm van ondiepe moerassen en brede verlandingszones komt hij ook voor op plekken met een kunstmatig lage(re) waterstand in de winter zoals visvijvers en koelwatervijvers (Vlinderstichting, z.d.). De watergangen in de omgeving van de plangebieden zijn smalle afwateringsslootjes. Het ontbreekt hier aan verlandingszones die voor de Kempense heidelibel noodzakelijk zijn. Aanwezigheid van de soort kan daarom uitgesloten worden in de omgeving van de bospercelen.

Sierlijke witsnuitlibel

De sierlijke witsnuitlibel plant zich voort in beschutte oevers van meren, veenplassen, vijvers en dode rivierarmen met een rijke onderwatervegetatie. De imago's houden zich op in de buurt van de voortplantingswateren (Vlinderstichting, z.d.). De watergangen bieden geen geschikt habitat voor de sierlijke witsnuitlibel. De watergangen zijn namelijk te smal en ondiep en hebben nauwelijks onderwatervegetatie. Aanwezigheid van de Sierlijke witsnuitlibel kan daarom uitgesloten in de omgeving van de bospercelen.

4.2.2.6 Overige fauna en flora

Aanwezigheid van overige beschermde soorten flora en fauna kan op basis van recente waarnemingen, het verspreidingspatroon en terreinkarakteristieken van het projectgebied, uitgesloten worden.

In de watergang rondom de zuidelijke bospercelen kunnen mogelijk vrijgestelde vissen en amfibieën voorkomen. Voor deze soorten geldt de zorgplicht. Mogelijke maatregelen worden toegelicht in paragraaf 5.2.6.

4.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in tabel 4.2 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 4.2. Mogelijk aanwezige beschermde soorten in het projectgebied.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Jaarrond beschermde nesten	Artikel 3.1	Mogelijk	Mogelijk nesten aanwezig in de bomen binnen de bospercelen.
Algemene broedvogels	Artikel 3.1	Aanwezig	Broedbiotoop in bomen en op de aangrenzende (agrarische) percelen.
Vleermuizen	Artikel 3.5	Mogelijk	Mogelijk verblijfplaatsen van boombewonende vleermuissoorten.
Boommarter	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.
Bunzing	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.
Egel	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.
Hermelijn	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.
Steenmarter	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.
Wezel	Artikel 3.10	Mogelijk	Mogelijke verblijfplaatsen binnen de bospercelen.

4.3 Beschermde gebieden

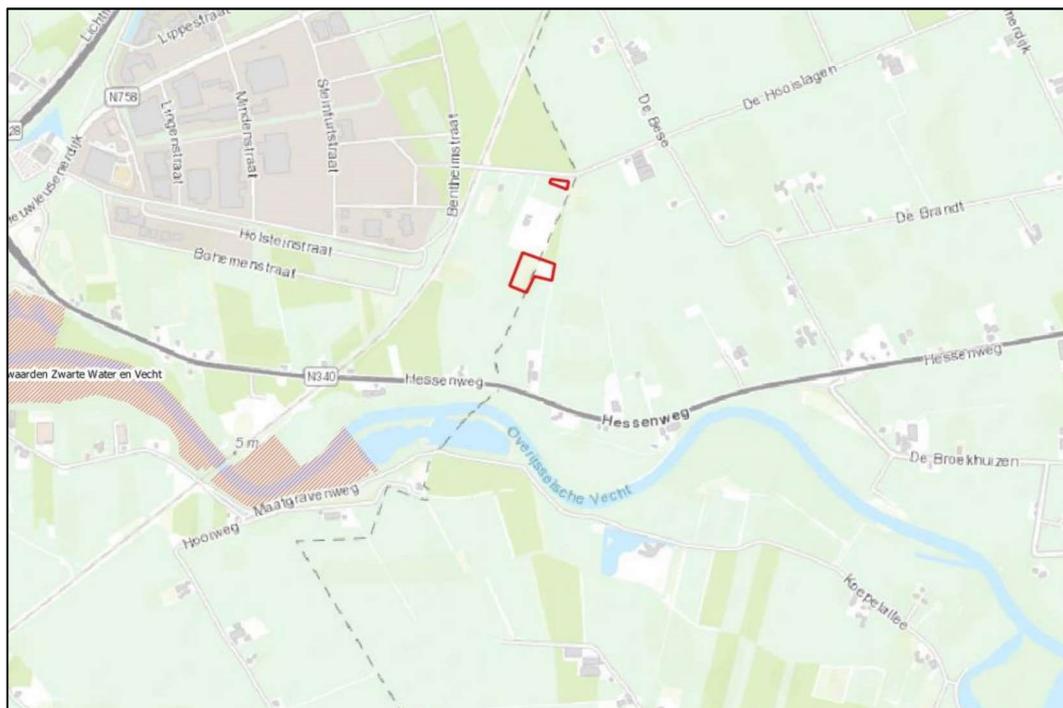
4.3.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied is niet gelegen binnen de begrenzing van een Natura-2000 gebied. Het dichtstbijzijnde Natura-2000 gebied 'Uiterwaarden Zwarte water en Vecht' ligt op circa 950 meter afstand van het plangebied (figuur 4.14). Het natuurgebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht' betreffen het geheel aan uiterwaarden ten noorden van Zwolle waar de Overijsselse Vecht samenstroomt met het Zwarte Water. Het gebied is aangewezen als een Habitatrictlijn- en Vogelrichtlijngebied. De doelstellingen voor het gebied zijn opgenomen in onderstaande tabel 4.3.

Tabel 4.3. Aangewezen habitattypen, Habitatrictlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht'

Habitattypen	Habitatrictlijnsoorten	Broedvogels	Niet-broedvogels
Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	Bittervoorn	Roerdomp	Kleine zwaan

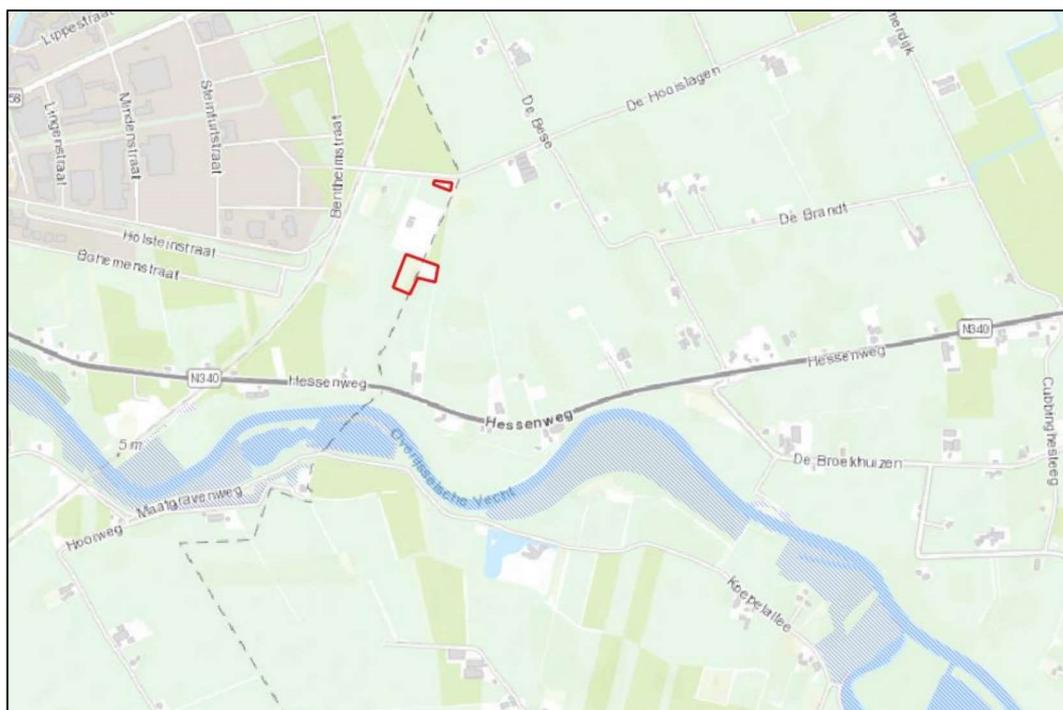
stroomdalgraslanden	Grote modderkruiper	Porseleinhoen	Kolgans
blauwgraslanden	Kleine modderkruiper	Kwartelkoning	Smient
Ruigten en zomen; subtypen glanshaver en grote vossenstaart	Rivierdonderpad	Zwarte stern	Pijlstaart
Vochtige alluviale bossen; subtypen zachthoutooibossen, essen-iepenbossen en beekgeleidende bossen	Otter	Grote karekiet	Slobeend
Droge hardhoutooibossen			Meerkoet
			Grutto

Figuur 4.14. Globale ligging van het plangebied (rode kaders) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (rood gearceerd) (bron achtergrond: Esri).

4.3.2 NNN gebieden

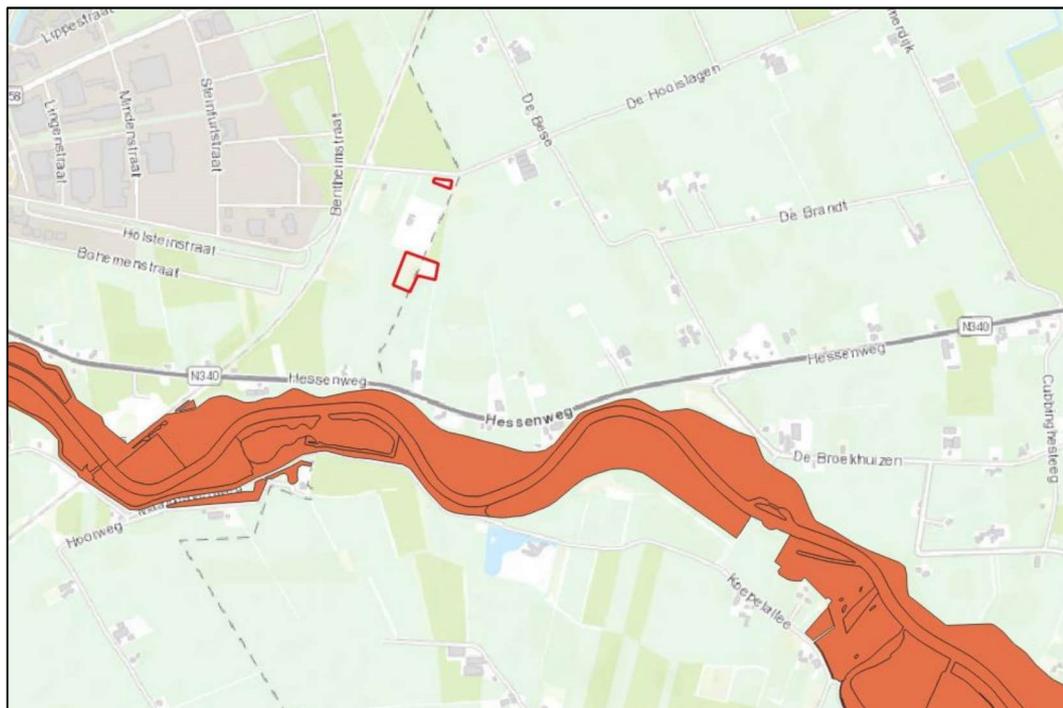
Het plangebied bevindt zich niet binnen het Natuurnetwerk Nederland. Het dichtstbijzijnde gebied binnen het Natuurnetwerk Nederland ligt op circa 530 meter afstand van het plangebied (figuur 4.15).

Figuur 4.15. Globale ligging van het plangebied (rode kaders) ten opzichte van het NNN (blauw gearceerd) (bron achtergrond: Esri).

4.3.3 Bos- en natuurgebieden buiten het NNN

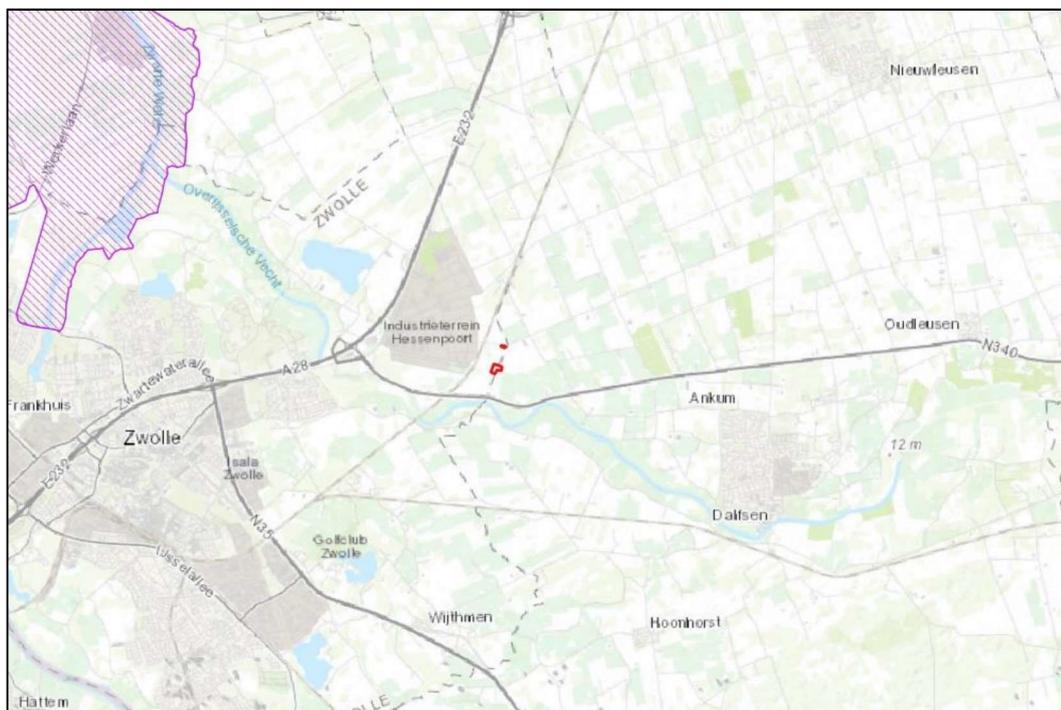
Het plangebied is niet gelegen binnen een bos- en natuurgebied buiten het NNN. Het dichtstbijzijnde gebied behorende tot een bos- en natuurgebied buiten het NNN is gelegen op circa 450 meter afstand van het plangebied (figuur 4.16).

Figuur 4.16. Globale ligging het plangebied (rode kaders) ten opzichte van de bos- en natuurgebieden buiten het NNN (oranje) (bron achtergrond: Esri).

4.3.4 Nationale landschappen

Het plangebied is niet gelegen binnen een Nationaal landschap. Het dichtstbijzijnde Nationale landschap, de IJsseldelta, bevindt zich op ruim 6,5 kilometer afstand van het plangebied (figuur 4.17).

Figuur 4.17. Globale ligging het plangebied (rode kaders) ten opzichte van het Nationale landschap de IJsseldelta (paars gearceerd) (bron achtergrond: Esri).

4.3.5 Beschermd houtopstanden

De bospercelen maken onderdeel uit van een beschermd houtopstand Wnb. De bospercelen hebben een totale oppervlakte van circa 1,9 hectare. De bospercelen zijn bovendien gelegen buiten de bebouwde kom Boswet en de aanwezige dominante bomensoorten zijn zomereik, els en esdoorn.

5 Toetsing

In [paragraaf 5.1](#) is de effectbepaling van het plan gegeven. In [paragraaf 5.2](#) worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb). Indien vervolgstappen aan de orde zijn, is dit aangeven in een tekstkader. In [paragraaf 5.3](#) wordt het plan getoetst aan het beschermingsregime van het NNN-gebied en de Wet natuurbescherming (Wnb).

5.1 Effectbepaling plan

Voor het bouwrijp maken van de bospercelen zijn diverse werkzaamheden benodigd. De aanwezige begroeiing dient verwijderd te worden en de watergangen rondom de zuidelijke bospercelen dienen gedempt te worden. De bomen worden gekapt met machines en afgevoerd middels vrachtverkeer. Er worden afgravingswerkzaamheden uitgevoerd en de bodem wordt geëgaliseerd.

Van de volgende aspecten van de werkzaamheden moet het effect op de aanwezige beschermde natuurwaarden bepaald worden.

- Kapwerkzaamheden.
- Afgravingswerkzaamheden;
- Dempen watergangen;
- Afvoeren van de gekapte bomen;
- Toename (bouw)verkeer;
- Toename van geluid, licht of trillingen tijdens de werkzaamheden.

5.2 Effecten op beschermde soorten

5.2.1 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

In de bospercelen zijn mogelijk jaarrond beschermde nesten van vogels aanwezig. De bomen konden ten tijde van het veldbezoek onvoldoende gecontroleerd worden op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten gezien het aanwezige bladerdek. Bij de geplande werkzaamheden worden door de bomenkap mogelijk nesten vernietigd, wat in strijd is met de Wet natuurbescherming. Er zal daarom een nader onderzoek gedaan moeten worden.

Dit nader onderzoek omvat een veldbezoek in het bladloze seizoen (circa november t/m maart), waarbij de aanwezige bomen gecontroleerd worden op jaarrond beschermde nesten. Wanneer er jaarrond beschermde nesten aangetroffen worden dient er verder nader onderzoek gedaan te worden naar het gebruik van deze nesten. Dit nader onderzoek is afhankelijk van de soort, maar bestaat uit meerdere veldbezoeken gedurende het broedseizoen van de te verwachten soort. Indien hieruit blijkt dat een nest wordt gebruikt door een vogelsoort die jaarrond bescherming geniet, dient er ontheffing aangevraagd te worden. Wanneer er geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen worden zijn er, wat betreft vogels met jaarrond beschermde nesten, geen belemmeringen vanuit de Wet natuurbescherming.

Algemene broedvogels

Alle inheemse broedvogels zijn tijdens het broeden wettelijk beschermd volgens de Vogelrichtlijn. Als er ten tijde van de beoogde start van de werkzaamheden vogels in, of binnen de verstoringzone van het projectgebied broeden, kunnen de werkzaamheden ter plaatse geen doorgang vinden totdat de jongen zijn uitgevlogen. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren of verjagen van broedende vogels. De werkzaamheden dienen derhalve buiten het broedseizoen te gebeuren, aangezien het plangebied dermate groot is dat

broedgevallen niet voorkomen kunnen worden door het nemen van maatregelen. Een wettelijk vastgestelde periode voor het broedseizoen bestaat niet, bepalend is of broedgevallen aanwezig zijn. Indicatieve datumgrenzen zijn 15 maart tot 15 juli, maar er bestaan, afhankelijk van het weer en de vogelsoort, vele uitzonderingen op deze regel.

5.2.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde soorten en staan vermeld in bijlage IV van de Habitatrictlijn. In het kader van de Wet natuurbescherming is daarom een aantal verbodsbepalingen ten aanzien van vleermuizen opgesteld die in principe niet overtreden mogen worden door onder andere een ruimtelijke ontwikkeling.

Tijdens de geplande werkzaamheden worden er bomen gekapt, waarin zich mogelijk geschikte holtes bevinden voor boombewonende vleermuizen. Het verstoren of vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen is in strijd met de Wet natuurbescherming.

Ten tijde van het veldbezoek kon, door het aanwezige bladerdek, onvoldoende gecontroleerd worden op aanwezigheid van verblijfplaatsen in de vorm van holtes of loshangend schors. Er zal derhalve een nader onderzoek verricht moeten worden om te inventariseren of er geschikte verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Dit nader onderzoek bestaat uit een veldbezoek door een kundig ecooloog, in de periode dat de bomen het blad verloren hebben (circa november t/m maart). Indien er geen geschikte holtes aangetroffen worden, zijn er geen verdere vervolgstappen benodigd. Indien er echter wel geschikte holtes aangetroffen worden, dient een nader onderzoek uitgevoerd te worden naar het gebruik van deze verblijfplaatsen.

Het nader onderzoek naar kraam-, zomer- en paarverblijfplaatsen voor boombewonende vleermuizen bestaat uit vier veldbezoeken. Twee van deze bezoeken moeten plaatsvinden tussen 15 mei en 15 juli, met tussenposes van minstens 20 dagen tussen de bezoeken. Minstens één van de twee bezoeken moet 's avonds na zonsondergang worden uitgevoerd. In het najaar, tussen 15 augustus en 1 oktober, moeten nog twee bezoeken worden uitgevoerd rond middernacht. Tussen deze bezoeken moet minstens 20 dagen zitten. De bezoeken mogen alleen uitgevoerd worden als de weersomstandigheden binnen de grenzen van het vleermuisprotocol vallen.

Indien uit het nader onderzoek naar vleermuizen blijkt dat de bospercelen niet wordt gebruikt als verblijfplaats door vleermuizen, dan is er geen belemmering meer vanuit de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van vleermuisverblijfplaatsen. Indien er echter verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen, dient er eerst een ontheffing op de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd bij de provincie Overijssel. Om deze ontheffing te verkrijgen, moeten er mitigerende maatregelen worden genomen door bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving.

5.2.3 Boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel

In de bosgebieden bevinden zich mogelijk verblijfplaatsen van boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel. Potentiële verblijfplaatsen worden gezien de werkzaamheden (kap en rooi van de bosschages) fysiek aangetast. Dit is in strijd met de verbodsartikelen van de Wet natuurbescherming. Daarom is er een nader onderzoek vereist om te bepalen of er in de bospercelen verblijfplaatsen van deze marters en marterachtigen aanwezig zijn.

Het nader onderzoek naar marterachtigen kan uitgevoerd worden met cameravallen, sporenbuizen en/of struikrovers. Gezien de mogelijke aanwezigheid van meerdere soorten, wordt een combinatie van methodes aangeraden. Op basis van de oppervlakte van het

plangebied, dient minimaal één struikrover en één cameraval te worden ingezet per bosperceel, in totaal dus drie struikrovers en drie cameravallen. In de periode van maart tot en met augustus moeten de apparatuur zes weken worden geplaatst. Buiten deze periode is een onderzoeksperiode van 12 weken noodzakelijk.

Als gebruik wordt gemaakt van een struikrover is een onderzoeksperiode van drie weken voldoende.

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat verblijfplaatsen aanwezig zijn binnen het plangebied of dat aannemelijk is dat verblijfplaatsen aanwezig zijn van één of meerdere soorten, dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Deze ontheffing wordt waarschijnlijk verleend als in ieder geval buiten de kwetsbare kraamperiode (15 maart tot en met augustus) wordt gewerkt of voor aanvang van deze periode het terrein ongeschikt gemaakt wordt. Tevens dienen compenserende maatregelen getroffen te worden door elders nieuw leefgebied met verblijfplaatsen te creëren. Indien uit het nader onderzoek blijkt dat marterachtigen afwezig zijn, dan zijn er geen belemmeringen meer vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soortgroep.

5.2.4 Egel

In de bosgebieden bevinden zich mogelijk verblijfplaatsen van egels. Potentiële verblijfplaatsen worden door de werkzaamheden fysiek aangetast. Dit is in strijd met de verbodsartikelen van de Wet natuurbescherming. Daarom is er een nader onderzoek vereist om te bepalen of er in de bospercelen verblijfplaatsen van egels aanwezig zijn.

Het nader onderzoek naar egels kan uitgevoerd worden met cameravallen, sporenbuizen en/of struikrovers. Op basis van de oppervlakte van het plangebied, dient minimaal één struikrover en één cameraval te worden ingezet per bosperceel, dus een totaal van drie struikrovers en drie cameravallen. In de periode van maart tot en met augustus moeten de apparatuur zes weken worden geplaatst. Buiten deze periode is een onderzoeksperiode van 12 weken noodzakelijk. Als gebruik wordt gemaakt van een struikrover is een onderzoeksperiode van drie weken voldoende.

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat verblijfplaatsen van egel aanwezig zijn binnen het plangebied of dat aannemelijk is dat verblijfplaatsen aanwezig zijn, dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Deze ontheffing wordt verleend als in ieder geval buiten de kwetsbare periode wordt gewerkt of voor aanvang van deze periode het terrein ongeschikt gemaakt wordt. Tevens dienen compenserende maatregelen getroffen te worden door elders nieuw leefgebied te creëren. Indien uit het nader onderzoek blijkt dat egels afwezig zijn, dan zijn er geen belemmeringen meer vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soortgroep.

5.2.5 Grote modderkruiper

Het aantonen of uitsluiten van grote modderkruiper in de watergangen die gedempt zullen worden kan uitgevoerd worden op twee manieren. De eerste is een onderzoek doormiddel van environmental desoxyribonucleïnezuur (e-DNA). Bij deze methode worden watermonsters genomen die geanalyseerd worden op eDNA van de grote modderkruiper. Hiervoor volstaat een enkel bezoek in de geschikte periode (maart tot en met oktober). De tweede methode is het vangen van de grote modderkruiper, indien aanwezig, doormiddel van een schepnet. Hiervoor dient tweemaal een bezoek gedaan te worden in de geschikte periode (maart tot en met juni). Er wordt dan met een schepnet door de watergang gegaan om op die manier grote modderkruiper uit te watergang te halen.

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat de soort aanwezig is in de te dempen watergangen, dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. De werkzaamheden zullen hierbij moeten worden uitgevoerd onder ecologische begeleiding. Waarbij aanwezige dieren worden afgevangen en in de omgeving worden vrijgelaten. Daarnaast dienen compenserende maatregelen getroffen te worden, bestaande uit de aanleg van nieuw geschikt leefgebied in de omgeving.

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat grote modderkruiper afwezig is, dan zijn er geen belemmeringen meer vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soortgroep.

5.2.6 Vrijgestelde vissen en amfibieën (zorgplicht)

Binnen de watergangen langs de zuidelijke bospercelen komen zeer waarschijnlijk verschillende soorten vrijgestelde amfibieën en vissen voor. Voor deze soorten geldt de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Bij het dempen van de watergangen is het advies daarom om zoveel mogelijk in de maanden september en oktober te werken, zodat er na de voortplantingsperiode en voor de winterrust van amfibieën gewerkt wordt. Daarnaast dient in ieder geval gewerkt te worden bij een watertemperatuur boven de 5°C. Tenslotte is het advies om in één richting te werken zodat aanwezige dieren kans hebben om te vluchten en indien dieren gevangen kunnen worden, deze over te zetten naar alternatieve watergangen.

5.3 Effecten op beschermde gebieden

5.3.1 Effecten op Natura 2000-gebieden

Uit de bureaustudie blijkt dat Natura-2000 gebied 'Uiterwaarden Zwarte water en Vecht' is gelegen op circa 950 meter ten zuidoosten van het projectgebied (Figuur 4.14). Gezien de relatief kleine en kortdurende ingreep, de afstand en tussenliggende afscherpende elementen kunnen effecten door storingsfactoren zoals verdroging, versnippering, of verstoring door geluid, licht en trillingen op Natura 2000-gebieden op voorhand worden uitgesloten. Effecten door stikstofdepositie kunnen niet worden uitgesloten. Derhalve is een berekening met de nieuwste versie van AERIUS noodzakelijk. Op basis van de resultaten hiervan kunnen vervolgstappen benodigd zijn.

5.3.2 Effecten op het NNN

Het projectgebied is niet gelegen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Overijssel kent geen externe werking. Effecten op het NNN hoeven daarom niet beoordeeld te worden.

5.3.3 Effecten op bos- en natuurgebieden buiten het NNN en Nationale landschappen

Het dichtstbijzijnde bos- en natuurgebied buiten het NNN ligt enkele meters ten westen van het projectgebied. Het dichtstbijzijnde Nationale landschap bevindt zich op ruim 6,5 kilometer afstand. De provincie Overijssel kent geen externe werking op naastliggende gronden en er worden geen natuurwaarden aangetast in dit natuurgebied. Er zijn dus geen negatieve effecten op dit bos- en natuurgebied buiten het NNN of op nationale landschappen.

5.3.4 Effecten op beschermde houtopstanden

De bospercelen omvatten een dermate groot gebied (>0,1 ha) waardoor deze onder een beschermde houtopstand Wnb vallen. Tevens liggen de bospercelen buiten de bebouwde kom

Natuurtoets

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle
projectnummer 0480775.100
20 oktober 2023 revisie 01
TenneT TSO B.V.

van de voormalige Boswet. Voor het vellen van een houtopstand dient een melding gedaan te worden bij de provincie Overijssel, minimaal 6 weken vóór het vellen. Deze melding dient gedaan te worden door de eigenaar van het perceel of degene die de kap- of rooiwerkzaamheden uitvoert. Deze melding dient ter registratie van de herplantingsplicht. De herplantingsplicht houdt in dat er binnen drie jaar na het vellen van de beschermde houtopstand op dezelfde locatie herplant dient te worden. Bij de herplantingsplicht zijn er echter vier ontheffingsmogelijkheden, die aangegeven kunnen worden bij de aanvraag.

5. Eerder dan 6 weken kappen;
6. Geen herplanting binnen drie jaar na velling;
7. Niet herplanten;
8. Herplanten op een ander perceel;

Het is raadzaam om de bevoegde gemeentes, Zwolle en Dalfsen, na te vragen of er een kapvergunning vereist is. Indien dit het geval is, zal deze apart van de melding aangevraagd moeten worden bij de betreffende gemeentes. Er kunnen daarnaast aanvullende regels gelden uit de Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) van de gemeentes.

6 Bronnen

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (z.d.). Informatiepagina Natura 2000-gebieden. Geraadpleegd van <https://www.natura2000.nl/>

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. SOVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.

Vlinderstichting (z.d.). Informatiepagina's soorten. Geraadpleegd van <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/>
<https://www.vlinderstichting.nl/nachtvlinders/>

Zoogdiervereniging (z.d.). Informatiepagina's soorten. Geraadpleegd van <https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/>

Floron (z.d.). Informatiepagina's soorten. Geraadpleegd van <https://www.verspreidingsatlas.nl/>

RAVON (z.d.). Informatiepagina's soorten. Geraadpleegd van <https://www.ravon.nl/Soorten/>

NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna). Geraadpleegd 26 september 2022.

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten. Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis
	apollovlinder		bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblaauwtje		brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestaat
	pimperlblaauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblaauwtje		grijze grootoorvleermuis
zilverstreephooibeestje	grote hoefijzerneus		
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis
Kevers	brede geelrandwaterroofkever		ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever		kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever		laatvlieger
Libellen	mercurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel	mopsvleermuis	
	gaffellibel	noordse vleermuis	
	gevlekte witsnuitlibel	rosse vleermuis	
	groene glazenmaker	ruige dwergvleermuis	
	noordse winterjuffer	tweekleurige vleermuis	
	oostelijke witsnuitlibel	vale vleermuis	
	rivierrombout	watervleermuis	
	sierlijke witsnuitlibel	gewone dwergvleermuis	
Nachtvlinders	teunisbloempijlstaart	Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus
Reptielen	Dikkopschildpad, kemp's zeeschildpad, lederschildpad, soepschildpad		Bultrug, gewone vinvis
	gladde slang		bruinvis dwergpotvis
	muurhagedis		gestreepte dolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos		gewone dolfijn
	tonghaar muts		gewone spitsdolfijn
	kleine vlotvaren		grijze dolfijn
Vissen	steur		kleine zwaardwalvis
	houting		narwal
Weekdieren	bataafse stroommossel		orka
	platte schijfhoren		tuumelaar
Zaadplanten	liggende raket, zomerschroeforchis		witflankdolfijn, witsnuitdolfijn
	drijvende waterweegbree		noordse vinvis, potvis
	groenknolorchis		butskop
	kruiwend moerasscherm	dwergvinvis	
		griender, witte dolfijn	
		spitsdolfijn van gray	

Tabel B. "Overige Soorten" onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpoetsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparelmoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimperlblaauwtje		Damhert
	Duinparelmoervlinder		Das
	Gentiaanblauwtje		Dwergmuis*
	Grote parelmoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	Iepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimperlblaauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoornpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparelmoervlinder		Konijn*
Veenhooibeestje	Molmuis		
Veldparelmoervlinder	Ondergrondse woelmuis*		
Zilveren maan	Ree*		
Reptielen	Adder	Rosse woelmuis*	
	Hazelworm	Steenmarter	
	Levendbarende hagedis	Tweekleurige bosspitsmuis*	
	Ringslang	Veldmuis*	
Libellen	Beekkrombout	Veldspitsmuis*	
	Bosbeekjuffer	Vos*	
	Donkere waterjuffer	Waterspitsmuis	
	Gevlekte glanslibel	Wezel**	
	Gewone bronlibel	Wild zwijn	
	Hoogveenglanslibel	Woelrat*	
	Kempense heidelibel		
	Speerwaterjuffer	Kevers	
		Vliegend hert	

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel C. “Overige Soorten” onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw pazelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnachtorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blaauw guichelheil	Karhuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjementiaan	Lange zonnedaauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooid vrouwenmantel	Moeragamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje	
Groene nachtorchis			

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies.

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel D worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrictlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

	Ontheffingsgronden	Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrictlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
	schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk).

De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Natuurtoets

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle
projectnummer 0480775.100
20 oktober 2023 revisie 01
TenneT TSO B.V.

Overgangsrecht

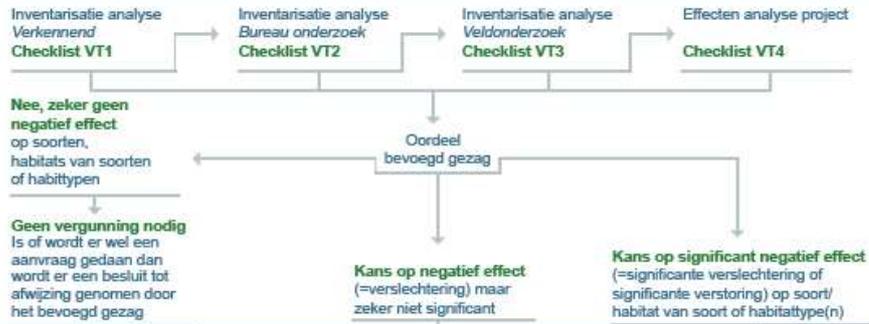
In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

E.info@anteagroup.nl

www.anteagroup.nl

**Bijlage 8 Nader onderzoek ecologie, Antea Group,
27-02-2023**

Nader onderzoek ecologie

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

projectnummer 0480775.100
definitief revisie 00
27 februari 2023

Nader onderzoek ecologie

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

projectnummer 0480775.100

definitief revisie 00
27 februari 2023

Opdrachtgever

TenneT TSO B.V.
Utrechtseweg 310
6812 AR ARNHEM

Gecontroleerd:

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Ligging projectgebied	1
2	Uitvoering onderzoeken	3
2.1	Methodiek	3
2.1.1	Methode onderzoek jaarrond beschermde nesten	3
2.1.2	Methode onderzoek verblijfplaatsen vleermuizen	3
3	Resultaten	4
3.1	Bezoeken	4
3.2	Resultaten	4
4	Conclusie en advies	6
5	Bronnen	7

Bijlage 1: Wettelijk kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van TenneT is door Antea Group een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd ter plaatse van een drietal bospercelen nabij het hoogspanningsstation Hessenweg. De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel. Bij het bouwrijp maken van deze percelen worden de aanwezige bomen verwijderd en twee watergangen gedempt.

Uit de natuurtoets (480775.NT.00) is gebleken dat de voorgenomen werkzaamheden mogelijk een negatief effect hebben op beschermde soorten (jaarrond beschermde nesten, broedgevallen van algemene broedvogels, verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen, verblijfplaats boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel, egel en niet-beschermde en/of vrijgestelde vissen en amfibieën

Om negatieve effecten op algemene broedvogels en niet-beschermde en/of vrijgestelde vissen en amfibieën te voorkomen, dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Om aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen en verblijfplaatsen van boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel te kunnen vaststellen is er nader onderzoek uitgevoerd naar deze soorten. In voorliggend rapport zijn de resultaten van het nader onderzoek naar jaarrond beschermde nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen beschreven. De resultaten van het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van de boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel worden nog beschreven in een nog op te stellen rapport. Op het moment van schrijven zijn deze veldonderzoeken nog actief.

1.2 Ligging projectgebied

Het projectgebied omvat drie bospercelen in de omgeving van oostelijke deel van het 220 kV Onderstation Hessenweg (Figuur 4.1). Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van circa 1,9 hectare.

Twee bospercelen liggen ten zuiden van dit hoogspanningsstation, waarvan het grootste bosperceel een oppervlakte heeft van circa 1,2 hectare, het naastgelegen bosperceel is circa 0,5 hectare groot. Tussen de twee bospercelen ligt een bomenvrije laan van circa 10 meter breedte, waar ruig grasland aanwezig is. Aan oost- en westzijde en een deel van de noordzijde van de bospercelen loopt een smalle watergang, waarvan de oevers en watervegetatie gemaaid is. De bodem van deze watergangen is zandig. Tevens loopt langs de noordzijde van de percelen een verharde weg voor agrarische voertuigen. Verder ten noorden is het hoogspanningsstation gelegen, wat is afgesloten middels hekwerk. De aangrenzende percelen aan de oost- en westzijde zijn agrarische percelen. Aan de zuidzijde is de Hessenweg (N340) gelegen. In het gebied tussen de bospercelen en de Hessenweg is kruidenrijk en vochtig grasland aanwezig. De bospercelen bevatten relatief jonge bomen (stamdiameter tot circa 30 cm), waarbij de dominante bomensoorten zomereik, esdoorn en zwarte els zijn. Daarnaast zijn er nog enkele berken waargenomen. De ondergroei bestaat uit bramen, sporkehout en rode kornoelje. Er zijn meerdere takkenhopen aanwezig binnen de bospercelen.

Het noordelijke bosperceel heeft een oppervlakte van circa 0,2 hectare. Het perceel is gelegen aan de noordzijde van het met hekwerk afgesloten hoogspanningsstation en is aan de noord- en oostzijde omgeven door agrarische percelen. Het stuk grond aan de westzijde is recent omgeploegd en is nu een braakliggend stuk grond met weinig vegetatie. Het bosperceel is verder grotendeels gelijk aan de andere bospercelen, echter zijn de bramenstruiken hier wat

dominanter aanwezig. Er zijn in dit bosperceel tevens grote takkenhopen aanwezig. Er zijn rustplekken waargenomen en meerdere wildwissels.

Figuur 1.1. Ligging onderzoeksgebieden voor jaarrond beschermde nesten, boomarter, steenarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel (rode kaders) (bron achtergrond: Esri).

2 Uitvoering onderzoeken

2.1 Methodiek

2.1.1 Methode onderzoek jaarrond beschermde nesten

Het onderzoek naar mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten is uitgevoerd door een veldbezoek af te leggen op het moment dat er geen blad in de bomen zit. Hierdoor kunnen mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten goed opgespoord worden. Bij het zoeken naar jaarrond beschermde nesten is gebruik gemaakt van een verrekijker.

2.1.2 Methode onderzoek verblijfplaatsen vleermuizen

Het onderzoek naar mogelijk aanwezige geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen is uitgevoerd door een veldbezoek af te leggen op het moment dat er geen blad in de bomen zit. Hierdoor kunnen mogelijk geschikte boomholtes of loszittend schors goed opgespoord worden. Bij het zoeken naar geschikte boomholtes en loszittend schors is gebruik gemaakt van een verrekijker.

3 Resultaten

3.1 Bezoeken

Het veldbezoek ter controle van mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten en geschikte holtes als verblijfplaats voor vleermuizen is afgelegd door JM ecologie b.v. op 21 december 2022. Het bezoek is uitgevoerd van 10:00 tot 13:00 uur, bij 8°C en 2Bft, op een half bewolkte dag.

3.2 Resultaten

Tijdens het veldbezoek zijn geen geschikte holtes of loszittend bast in bomen aangetroffen die mogelijk kunnen dienen als verblijfplaats voor vleermuizen. Voor wat betreft vleermuizen zijn er daarom geen belemmering meer voor de uitvoering van de werkzaamheden vanuit de Wet natuurbescherming.

Tijdens het veldbezoek is één mogelijk jaarrond beschermd nest aangetroffen. Het nest is aangetroffen in het meest zuidoostelijke bosperceel (zie Figuur 3.1). Het gaat hier om een relatief groot nest (zie Figuren 3.2 en 3.3). Door de ligging en de grootte van het nest kunnen soorten als de havik, buizerd en ransuil gebruik maken van dit nest. Ook is niet uitgesloten dat soorten als boomvalk en wespindief gebruik maken van dit nest. Om te bevestigen dan wel uit te sluiten dat dit nest in gebruik is, en om te onderzoeken door welke soort, dient er nader onderzoek naar het mogelijke gebruik ervan uitgevoerd te worden.

Het gebruik van het nest door de buizerd kan worden bepaald door het uitvoeren van vier veldbezoeken in de periode maart tot en met 15 mei (BIJ12, 2017). De veldbezoeken dienen overdag na zonsopkomst uitgevoerd te worden met gunstige weersomstandigheden. Tussen de veldbezoeken dienen minimaal 10 dagen te zitten. Tijdens de veldbezoeken wordt gekeken naar nest- en territorium indicerend gedrag (geluid en zichtwaarnemingen) (BIJ12, 2017).

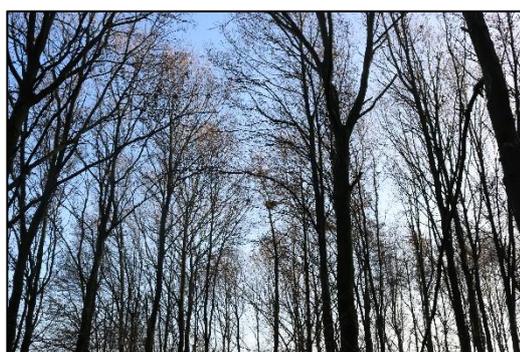
Voor de havik is geen kennisdocument van BIJ12 beschikbaar. De onderzoeksmethodiek naar de havik wordt daarom gebaseerd op het kennisdocument voor de buizerd van BIJ12 en de telrichtlijnen voor de havik van SOVON. Voor de havik dienen vier veldbezoeken uitgevoerd te worden in de periode maart tot en met juli (SOVON, z.d.). Tijdens de veldbezoeken wordt gekeken naar nest- en territorium indicerend gedrag (geluid en zichtwaarnemingen). Het nader onderzoek naar de havik kan gecombineerd worden met het nader onderzoek naar de buizerd.

Voor de ransuil is tevens geen kennisdocument van BIJ12 beschikbaar. De onderzoeksmethodiek is deels gebaseerd op de telrichtlijnen van SOVON en deels op basis van expert judgement. Het nader onderzoek naar de ransuil kan gedaan worden door het uitvoeren van twee veldbezoeken in de periode maart tot en met juli, waarbij minimaal 10 dagen tussen de veldbezoeken moet zitten (SOVON, z.d.). De veldbezoeken dienen 's nachts of in de schemer uitgevoerd te worden. De veldbezoeken voor de ransuil kunnen gecombineerd worden met de veldbezoeken van de buizerd en havik door een uur voor zonsopkomst aanwezig te zijn. Hierbij wordt gezocht naar verse sporen (braakballen, uitwerpselen en ruiveren), territoriaal gedrag en bedelende jongen.

Voor de boomvalk en wespandief is geen kennisdocument van BIJ12 beschikbaar. De onderzoeksmethodiek voor deze soorten wordt daarom gebaseerd op de telrichtlijnen van SOVON. In totaal dienen tenminste 3 veldbezoeken uitgevoerd te worden waarvan 2 tussen mei en augustus, aangezien deze soorten relatief laat broeden. Tijdens de veldbezoeken wordt gekeken naar nest- en territorium indicerend gedrag (geluid en zichtwaarnemingen). Het nader onderzoek naar de boomvalk en wespandief kan gecombineerd worden met het nader onderzoek naar de buizerd.

Figuur 3.1 Locatie (rode ruit) mogelijk jaarrond beschermd nest.

Figuur 3.2. Mogelijk jaarrond beschermd nest.

Figuur 3.3 Mogelijk jaarrond beschermd nest.

4 Conclusie en advies

In opdracht van TenneT is door Antea Group een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar mogelijk aanwezig jaarrond beschermden nesten en verblijfplaatsen van vleermuizen in de bospercelen nabij het 220 kV Onderstation aan de Hessenweg. Dit als aanvulling op de eerder uitgevoerde natuurtoets voor het bouwrijp maken van de percelen. De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel.

Tijdens het veldbezoek zijn geen geschikte holtes of loszittend bast in bomen aangetroffen die mogelijk kunnen dienen als verblijfplaats voor vleermuizen.

Voor wat betreft vleermuizen zijn er geen belemmering meer vanuit de Wet natuurbescherming.

Tijdens het veldbezoek is één mogelijk jaarrond beschermd nest aangetroffen. Het nest is aangetroffen in het meest zuidoostelijke bosperceel. Door de ligging en de grootte van het nest kunnen soorten als de havik, buizerd, ransuil, boomvalk en wespandief gebruik maken van dit nest. Om te bevestigen dan wel uit te sluiten dat dit nest in gebruik is, en om te onderzoeken door welke soort, dient er nader onderzoek uitgevoerd te worden naar deze soorten tussen circa maart en augustus waarbij er minimaal 10 dagen tussen de veldbezoeken dienen te zitten. In totaal zal één veldbezoek minimaal twee uur duren. De veldbezoeken dienen plaats te vinden van een uur vóór zonsopkomst tot een uur na zonsopkomst. De veldbezoeken voor de ransuil dienen in 's nachts of in de schemering uitgevoerd te worden en kunnen gecombineerd worden met de overige soorten door een uur voor zonsopkomst op de onderzoekslocatie aanwezig te zijn.

Indien uit het nader onderzoek blijkt dat het nest niet in gebruik is door een soort met een jaarrond beschermd nest, dan is er geen belemmering meer vanuit de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van jaarrond beschermden nesten. Wel dienen de mitigerende maatregelen ten aanzien van algemene broedvogels en niet-beschermden en/of vrijgestelde vissen en amfibieën aangehouden te worden. Daarnaast zijn op basis van de bevindingen uit het nader onderzoek naar de boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel mogelijk ook maatregelen benodigd.

Indien het nest wel in gebruik is door een soort met een jaarrond beschermd nest dient er een ontheffing op de verbodsartikelen van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden bij de provincie Overijssel.

5 Bronnen

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten. BIJ12, Utrecht.

Netwerk Groene Bureaus (NGB), 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming.

SOVON, z.d. Informatiepagina havik. Geraadpleegd van [Havik | Sovon Vogelonderzoek](#)

SOVON, z.d. Informatiepagina ransuil. Geraadpleegd van [Ransuil | Sovon Vogelonderzoek](#)

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten. Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam	
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster	
	geelbuikvuurpad		otter	
	heikikker		bever	
	kamsalamander		hazelmuis	
	knoflookpad		lynx	
	rugstreppad		noordse woelmuis	
	vroedmeesterpad		wilde kat	
	poelkikker		wolf	
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis	
	apollovlinder		Bechsteins vleermuis	
	boszandoog		bosvleermuis	
	donker pimperlblauwtje		Brandts vleermuis	
	grote vuurvlinder		franjestart	
	pimperlblauwtje		gewone grootoorvleermuis	
	tijmblauwtje		grijze grootoorvleermuis	
	zilverstreephooibeestje		grote hoefijzerneus	
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis	
	Kevers		brede geelrandwaterroofkever	ingekorven vleermuis
gestreepte waterroofkever			kleine dwergvleermuis	
juchtleerkever			kleine hoefijzerneus	
vermiljoenkever			laatvlieger	
Libellen	mercurwaterjuffer		meervleermuis	
	bronslibel		mopsvleermuis	
	gaffellibel		noordse vleermuis	
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis	
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis	
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis	
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis	
	rivierrombout		watervleermuis	
sierlijke witsnuitlibel	gewone dwergvleermuis			
Nachtvlinders	teunisbloempijlstaart		Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus
Reptielen	Dikkopschildpad, Kemps zeeschildpad, lederschildpad, soepschildpad			Bultrug, gewone vinvis bruinvis dwergpotvis
	gladde slang			gestreepte dolfijn
	muurhagedis			gewone dolfijn
	zandhagedis			gewone spitsdolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos			grijze dolfijn
	tonghaarmuts	kleine zwaardwalvis		
	kleine vlotvaren	narwal		
Vissen	steur	orka		
	houting	tuimelaar		
Weekdieren	Bataafse stroommossel	witflankdolfijn, witsnuitdolfijn		

	platte schijfhoren		noordse vinvis, potvis
Zaadplanten	liggende raket, zomerschroeforchis		butskop
	drijvende waterweegbree		dwergvinvis
	groenknolorchis		griend, witte dolfijn
	kruiwend moerasscherm		spitsdolfijn van gray

Tabel B. “Overige Soorten” onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpootsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparemoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimperlblaauwtje		Damhert
	Duinparemoervlinder		Das
	Gentiaanblaauwtje		Dwergmuis*
	Grote paremoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	lepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimperlblaauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoornpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblaauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparemoervlinder		Konijn*
Veenhooibeestje	Molmuis		
Veldparemoervlinder	Ondergrondse woelmuis*		
Zilveren maan	Ree*		
Reptielen	Adder	Rosse woelmuis*	
	Hazelworm	Steenmarter	
	Levendbarende hagedis	Tweekleurige bosspitsmuis*	
	Ringslang	Veldmuis*	
Libellen	Beekrombout	Veldspitsmuis*	
	Bosbeekjuffer	Vos*	
	Donkere waterjuffer	Waterspitsmuis	
	Gevlekte glanslibel	Wezel**	
	Gewone bronlibel	Wild zwijn	
	Hoogveenglanslibel	Woelrat*	
	Kempense heidelibel		

	Speerwaterjuffer	Kevers	Vliegend hert
--	------------------	---------------	---------------

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel C. “Overige Soorten” onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw parelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnactorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blauw guichelheil	Karthuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjgentiaan	Lange zonnedauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooid vrouwenmantel	Moeragamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
	Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje
	Groene nachtorchis		

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies.

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel D worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X	
schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g	

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk).

De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Overgangsrecht

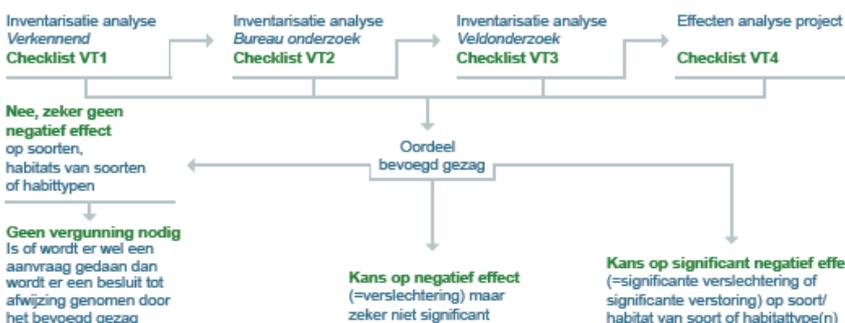
In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermd gebied aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

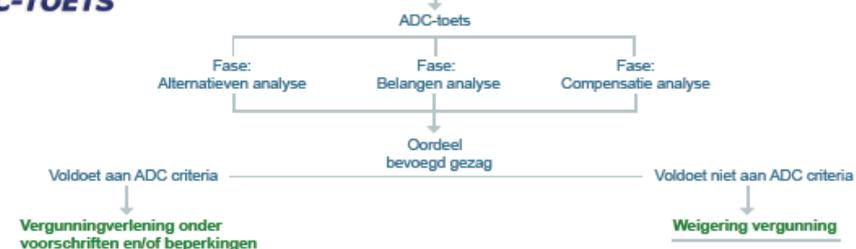
INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontleen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

www.anteagroup.nl

Copyright © 2022

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Bijlage 9 Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond beschermde nesten, Antea Group, 16-06-2023

Nader onderzoek ecologie

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

**Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond
beschermde nesten**

projectnummer 0480775.100
definitief revisie 00
16 juni 2023

Nader onderzoek ecologie

Hoogspanningsstation Hessenweg Zwolle

Nader onderzoek marterachtigen en jaarrond beschermde nesten

projectnummer 0480775.100

definitief revisie 00
16 juni 2023

Opdrachtgever

TenneT TSO B.V.
Utrechtseweg 310
6812 AR ARNHEM

Gecontroleerd:

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Ligging plangebied	1
2	Uitvoering nadere onderzoeken	3
2.1	Methodiek onderzoek boomarter, steenarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel	3
2.1.1	Bezoeken	3
2.1.2	Locaties	3
2.2	Methodiek jaarrond beschermde nesten	5
2.2.1	Bezoeken	6
3	Resultaten	7
3.1	Resultaten onderzoek cameravallen marters	7
3.2	Resultaten onderzoek jaarrond beschermde nesten	11
4	Conclusie en advies	12
4.1	Conclusie nader onderzoek marters	12
4.2	Conclusie nader onderzoek jaarrond beschermde nesten	13
5	Bronnen	14

Bijlage 1: Wettelijk kader

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van TenneT is door Antea Group een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd in een drietal bospercelen nabij het hoogspanningsstation Zwolle 380 kV. De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel. Ten behoeve van de uitbreiding van het station worden de aanwezige bomen binnen de zuidelijke bospercelen verwijderd en twee watergangen gedempt.

Uit de natuurtoets is gebleken dat de voorgenomen werkzaamheden mogelijk een negatief effect hebben op beschermde soorten (jaarrond beschermde nesten, broedgevallen van algemene broedvogels, verblijfplaatsen van vleermuizen, verblijfplaats boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel, egel en niet-beschermde en/of vrijgestelde vissen en amfibieën (Maris, J., 2022). Om negatieve effecten op algemene broedvogels en niet-beschermde en/of vrijgestelde vissen en amfibieën te voorkomen, dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Om mogelijke negatieve effecten van de werkzaamheden op jaarrond beschermde nesten, verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen en verblijfplaatsen van boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel te kunnen beoordelen, is er nader onderzoek uitgevoerd naar deze soorten in het plangebied.

In een aanvullend veldbezoek is een controle uitgevoerd naar mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten en geschikte verblijfplaatsen voor boombewonende vleermuissoorten. Hierbij zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor boombewonende vleermuissoorten waargenomen. Wel is er één mogelijk jaarrond beschermd nest waargenomen in een boom (Hovius, J., 2023). Door de ligging en de grootte van het nest kunnen soorten als de havik, buizerd en ransuil gebruik maken van dit nest.

In onderhavig rapport zijn de resultaten van het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van de boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel en jaarrond beschermde nesten beschreven.

1.2 Ligging plangebied

Het projectgebied omvat drie bospercelen in de omgeving van oostelijke deel van het 380 kV Onderstation Hessenweg (Figuur 1.1). Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van circa 1,9 hectare.

Twee bospercelen liggen ten zuiden van dit hoogspanningsstation, waarvan het grootste bosperceel een oppervlakte heeft van circa 1,2 hectare. Het naastgelegen bosperceel is circa 0,5 hectare groot. Tussen de twee bospercelen ligt een bomenvrije strook van circa 10 meter breedte, waar ruig grasland aanwezig is. Aan oost- en westzijde en een deel van de noordzijde van de bospercelen loopt een smalle watergang, waarvan de oevers en watervegetatie intensief beheerd worden. De bodem van deze watergangen is zanderig. Tevens loopt langs de noordzijde van de percelen een verharde weg voor agrarische voertuigen. Verder ten noorden is het hoogspanningsstation gelegen wat is omheind middels hekwerk. De aangrenzende percelen aan de oost- en westzijde zijn agrarische percelen. Aan de zuidzijde is de Hessenweg (N340) gelegen, in het gebied tussen de bospercelen en de Hessenweg is kruidenrijk en vochtig grasland aanwezig. De bospercelen bevatten relatief jonge bomen (stamdiameter tot circa 30 cm), waarbij

de dominante bomensoorten zomereik, esdoorn en els zijn. Daarnaast zijn er nog enkele berken waargenomen. De ondergroei bestaat uit bramen, sporkehout en rode kornoelje. Er zijn meerdere takkenhopen aanwezig binnen de bospercelen.

Het noordelijke bosperceel heeft een oppervlakte van circa 0,2 hectare. Het perceel is gelegen aan de noordzijde van het hoogspanningsstation wat met een hekwerk is omheind. Het perceel is verder aan de noord- en oostzijde omgeven door agrarische percelen. Het stuk grond aan de westzijde is recent omgewoeld en is een braakliggend stuk grond met weinig vegetatie. Dit bosperceel is grotendeels gelijk aan de andere bospercelen, echter zijn de bramenstruiken hier wat dominantanter aanwezig. Er zijn in dit bosperceel tevens grote takkenhopen aanwezig. Er zijn rustplekken waargenomen en meerdere wildwissels.

Figuur 1.1. Ligging onderzoeksgebieden voor jaarrond beschermde nesten (rode punt is mogelijk jaarrond beschermd nest), boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel (rode kaders) (bron achtergrond: Esri).

2 Uitvoering nadere onderzoeken

2.1 Methodiek onderzoek boomarter, steenarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel

De onderzoeksmethode naar de boomarter, steenarter, bunzing, hermelijn en egel is gebaseerd de handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming (Bouwens, 2017) en de handleiding NEM verspreidingsonderzoek marters: inventariseren met cameravallen (Zoogdiervereniging, 2022). Omdat de oppervlakte aan geschikt habitat binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden ongeveer 2 hectare bedraagt maar er onderzoek wordt gedaan naar meerdere soorten, zijn er in elk perceel, één cameraval en één struikrover met lokstoffen ingezet. In totaal zijn er dus drie cameravallen en drie struikrovers met lokstoffen ingezet (zie paragraaf 2.1.3). Deze cameravallen zijn gedurende 12 weken (21 december tot en met 17 maart) geplaatst, gecontroleerd en weer verwijderd.

2.1.1 Bezoeken

De bezoeken die in het kader van het nader ecologische onderzoek zijn verricht, zijn in tabel 2.1 opgesomd.

Tabel 2.1. Afgelegde bezoeken met heersende weersomstandigheden.

Ronde	Datum	Begintijd	Eindtijd	Temperatuur (°C)	Neerslag	Bewolking
Plaatsen camera's	21-12-2022	10:00	13:00	8	Droog	Half bewolkt
Controle	02-01-2023	15:00	16:00	6	Neerslag	Bewolkt
Ophalen camera's	17-03-2023	06:30	07:30	7	Droog	Bewolkt

2.1.2 Locaties

In figuur 2.1 is de plaatsing van de cameravallen en struikrovers weergegeven.

Figuur 2.1. Locaties van de cameravallen (groene ruiten) en struikrovers (blauwe ruiten) (bron achtergrond: Esri).

Figuur 2.2. Struikrover 1.

Figuur 2.3 Cameraval 1.

Figuur 2.4. Struikrover 2.

Figuur 2.5 Cameraval 2.

Figuur 2.6. Struikrover 3.

Figuur 2.7 Cameraval 3.

2.2 Methodiek jaarrond beschermde nesten

Op basis van het kennisdocument voor de buizerd van BIJ12 kan de aan- dan wel afwezigheid van een jaarrond beschermd nest van de buizerd aangetoond worden door het uitvoeren van vier veldbezoeken in de periode maart tot en met 15 mei. De veldbezoeken dienen overdag na zonsopkomst uitgevoerd te worden met gunstige weersomstandigheden. Tussen de veldbezoeken dienen minimaal 10 dagen te zitten. Tijdens de veldbezoeken wordt gekeken naar nest- en territorium indicierend gedrag (geluid en zichtwaarnemingen) (BIJ12, 2017).

Voor de havik is geen kennisdocument van BIJ12 beschikbaar. De onderzoeksmethodiek naar de havik wordt daarom gebaseerd op het kennisdocument voor de buizerd van BIJ12 en de telrichtlijnen voor de havik van SOVON. Voor de havik dienen vier veldbezoeken uitgevoerd te worden in de periode maart tot en met juli (SOVON, z.d.). Tijdens de veldbezoeken wordt gekeken naar nest- en territorium indicierend gedrag (geluid en zichtwaarnemingen). Het nader onderzoek naar de havik kan gecombineerd worden met het nader onderzoek naar de buizerd. Voor de ransuil is tevens geen kennisdocument van BIJ12 beschikbaar. De onderzoeksmethodiek is deels gebaseerd op de telrichtlijnen van SOVON en deels op basis van expert judgement. Het nader onderzoek naar de ransuil kan gedaan worden door het uitvoeren van twee veldbezoeken in de periode maart tot en met juli, waarbij minimaal 10 dagen tussen de veldbezoeken moet zitten (SOVON, z.d.). De veldbezoeken dienen 's nachts of in de schemer uitgevoerd te worden. De veldbezoeken voor de ransuil kunnen gecombineerd worden met de veldbezoeken van de buizerd en havik door een uur voor zonsopkomst aanwezig te zijn. Hierbij wordt gezocht naar verse sporen (braakballen, uitwerpselen en ruiveren), territoriaal gedrag en bedelende jongen.

2.2.1 Bezoeken

De bezoeken die in het kader van het nader ecologische onderzoek zijn verricht, zijn in tabel 2.2 opgesomd.

Tabel 2.2. Afgelegde bezoeken met heersende weersomstandigheden.

Ronde	Datum	Begintijd	Eindtijd	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)	Neerslag	Bewolking
Controle 1	16-03-2023	5:45	07:45	5	3 Bft	Droog	Licht bewolkt
Controle 2	05-04-2023	06:07	08:07	-2	2 Bft	Droog	Helder
Controle 3	19-04-2023	05:30	07:30	6	3 Bft	Droog	Licht bewolkt
Controle 4	13-05-2023	04:45	06:45	11	1	Droog	Onbewolkt

3 Resultaten

3.1 Resultaten onderzoek cameravallen marters

Het onderzoek naar marterachtigen met behulp van de cameravallen en struikrovers heeft waarnemingen opgeleverd van diverse zoogdier- en vogelsoorten (zie tabel 3.1), namelijk de beschermde steenmarter en mogelijk ook de boommarter (tabel 3.1, 3.2 en 3.3). Overige beschermde zoogdiersoorten zijn niet vastgesteld. Daarom kan de aanwezigheid van bunzing, hermelijn, wezel en egel uitgesloten worden.

Tabel 3.1. Vastgestelde soorten met de cameraval. Beschermde, niet-vrijgestelde zoogdieren en het aantal momenten dat ze in beeld waren, zijn in rood weergegeven.

Soort	Cameraval 1	Struikrover 1	Cameraval 2	Struikrover 2	Cameraval 3	Struikrover 3
Steenmarter	5	2	1		6	
Boom of steenmarter	2		1			
Vos			x			
Ree	x		x		x	
Bosmuis	x	x	x	x	x	x
Huisspitsmuis						x
Rosse woelmuis	x	x				
Haas	x	x	x		x	x
Huiskat	x	x		x	x	
Gaai	x	x	x		x	
Vink	x	x		x	x	x
Roodborst	x	x	x	x		
Houtduif	x	x				
Merel	x	x	x		x	x
Pimpelmees			x	x		

Winterkoning	x		x	x	x
Koolmees	x	x	x		x
Ekster		x			

Tabel 3.2. Data en tijdstippen waarop de steen- of boommarter zijn vastgelegd op cameraval 1 en struikrover 1.

Soort	Datum	Tijdstip
Steenmarter	27-12-2022	04:04
Steenmarter	30-12-2022	23:33
Boom- of steenmarter	01-01-2023	22:36
Steenmarter	15-01-2023	01:06
Steenmarter	23-01-2023	00:19
Steenmarter	28-12-2022	04:45
Steenmarter	27-01-2023	03:16
Steenmarter	21-02-2023	01:49
Boom- of steenmarter	03-03-2023	03:10

Tabel 3.3. Data en tijdstippen waarop de steen- of boommarters zijn vastgelegd op cameraval 2.

Soort	Datum	Tijdstip
Boom- of steenmarter	05-02-2023	21:46
Steenmarter	11-03-2023	21:04

Tabel 3.4. Data en tijdstippen waarop de steenmarters zijn vastgelegd op cameraval 3.

Soort	Datum	Tijdstip
Steenmarter	26-12-2022	22:40
Steenmarter	17-01-2023	20:29

Steenmarter	20-01-2023	02:15
Steenmarter	22-01-2023	23:45
Steenmarter	26-01-2023	02:51
Steenmarter	31-01-2023	01:52

Figuur 3.1. Steenmarter op cameraval 3 (zuidwestelijke bosperceel).

Figuur 3.2. Haas op cameraval 3 (zuidwestelijke bosperceel).

Figuur 3.3. Ree op cameraval 3 (zuidwestelijke bosperceel).

Figuur 3.4. Vos op cameraval 2 (zuidoostelijke bosperceel).

3.2 Resultaten onderzoek jaarrond beschermde nesten

Bij het eerste veldbezoek zijn geen vogels waargenomen in de buurt van het nest. Wel is een overvliegende buizerd waargenomen die van het zuidwesten naar het noordoosten over vloog.

Bij het tweede veldbezoek zijn tevens geen waarnemingen van vogels met een jaarrond beschermd nest gedaan in de buurt van het nest. Wel is er in de buurt van het nest een zwarte kraai waargenomen maar deze kwam elders vandaan en is er ook niet op gaan zitten. Deze had dus geen binding met het nest. Tijdens het tweede veldbezoek zijn in het zuidwestelijk bosperceel wel een sperwer en een buizerd waargenomen. Echter toonden geen van beide nest- of territorium indicerend gedrag of een andere binding met het nest. Verder zijn er tijdens het tweede bezoek veel hazen en reeën waargenomen in en rond de bosschages.

Bij het derde veldbezoek is wederom kort een buizerd waargenomen om 06:58 uur. Deze is weer vertrokken waarna rond 07:12 uur opeens twee buizerds het bosje bezochten. Eén van deze buizerds is enkele minuten op het nest gaan zitten waarna beide buizerds weer zijn vertrokken.

Bij het vierde bezoek is een broedende buizerd waargenomen op het nest.

4 Conclusie en advies

In opdracht van TenneT is door Antea Group een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd in een drietal bospercelen nabij het hoogspanningsstation Zwolle 380 kV. Dit nader onderzoek betreft onderzoek naar verblijfplaatsen van de boommarter, steenmarter, bunzing, hermelijn, wezel en egel en jaarrond beschermde nesten.

De percelen zijn gelegen binnen de gemeentes Zwolle en Dalfsen, provincie Overijssel. Ten behoeve van de uitbreiding van het station worden de aanwezige bomen binnen de zuidelijke bospercelen verwijderd en twee watergangen gedempt.

4.1 Conclusie nader onderzoek marters

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er in de drie bospercelen in totaal 14 keer een steenmarter is waargenomen. Mogelijk is de soort zelfs 17 keer waargenomen, doordat er 3 keer een steen- of boommarter is waargenomen welke niet met zekerheid op soort gedetermineerd kon worden. Het is dus tevens niet uitgesloten dat naast de steenmarter ook de boommarter gebruik maakt van het plangebied.

Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat er mogelijk een verblijfplaats van de steenmarter en/of boommarter aanwezig is in de bospercelen. Tevens komt er uit de opnames naar voren dat alle drie de bospercelen gebruikt worden als foerageergebied door de steenmarter en mogelijk boommarter. Doordat er in de omgeving weinig vergelijkbare bosschages aanwezig zijn, en doordat de steenmarter vaak is waargenomen in de percelen, worden deze bospercelen aangemerkt als essentieel foerageergebied. Het verwijderen van een mogelijke verblijfplaats en essentieel foerageergebied van de steenmarter is een overtreding van de Wet natuurbescherming waardoor er een ontheffing bij het bevoegd gezag (provincie Overijssel) dient te worden aangevraagd.

Ten behoeve van het aanvragen van deze ontheffing dient tevens een activiteitenplan opgesteld te worden waarin mitigerende en compenserende maatregelen voorgesteld worden.

Daarnaast zijn de ree en de haas vaak vastgelegd op de cameravallen. Ook zijn er tijdens de veldbezoeken ligplekken van de ree aangetroffen. Voor de ree en de haas geldt een vrijstelling in de provincie Overijssel, echter geldt voor deze soorten nog wel de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Om dit te voorkomen wordt er geadviseerd om de werkzaamheden niet uit te voeren tussen februari en oktober in verband met de kwetsbare voortplantingsperiode van beide soorten. Buiten deze periode wordt geadviseerd om stapvoets één richting op te werken om dieren de ruimte te geven om te vluchten.

4.2 Conclusie nader onderzoek jaarrond beschermde nesten

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er in het zuidoostelijke perceel een jaarrond beschermd nest van de buizerd aanwezig is. Het verwijderen van een jaarrond beschermd nest of het verstoren van het broedgeval van de buizerd is een overtreding van de Wet natuurbescherming waarvoor een ontheffing bij het bevoegd gezag (provincie Overijssel) dient te worden aangevraagd.

5 Bronnen

Bij12, 2017. Kennisdocumenten. Bij12, Utrecht.

Netwerk Groene Bureaus (NGB), 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming.

Zoogdiervereniging, 2022. Handreiking NEM Verspreidingsonderzoek Marters: inventariseren met cameravallen.

SOVON, z.d. Informatiepagina havik. Geraadpleegd van [Havik | Sovon Vogelonderzoek](#)

SOVON, z.d. Informatiepagina ransuil. Geraadpleegd van [Ransuil | Sovon Vogelonderzoek](#)

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten. Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis
	apollovlinder		Bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblauwtje		Brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestart
	pimperlblauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblauwtje		grijze grootoorvleermuis
	zilverstreephoibeestje		grote hoefijzerneus
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis
	Kevers		brede geelrandwaterroofkever
gestreepte waterroofkever			kleine dwergvleermuis
juchtleerkever			kleine hoefijzerneus
vermiljoenkever			laatvlieger
Libellen	mercurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel		mopsvleermuis
	gaffellibel		noordse vleermuis
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis
	rivierrombout		watervleermuis
sierlijke witsnuitlibel	gewone dwergvleermuis		
Nachtvlinders	teunisbloempijlstaart	Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus
Reptielen	Dikkopschildpad, Kemps zeeschildpad, lederschildpad, soepschildpad		Bultrug, gewone vinvis bruinvis dwergpotvis
	gladde slang		gestreepte dolfijn
	muurhagedis		gewone dolfijn
	zandhagedis		gewone spitsdolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos		grijze dolfijn
	tonghaarmuts		kleine zwaardwalvis
	kleine vlotvaren		narwal
Vissen	steur		orka
	houting		tuimelaar
Weekdieren	Bataafse stroommossel		witflankdolfijn, witsnuitdolfijn

	platte schijfhoren		noordse vinvis, potvis
Zaadplanten	liggende raket, zomerschroeforchis		butskop
	drijvende waterweegbree		dwergvinvis
	groenknolorchis		griend, witte dolfijn
	kruiwend moerasscherm		spitsdolfijn van gray

Tabel B. “Overige Soorten” onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpootsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparemoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimperlblauwtje		Damhert
	Duinparemoervlinder		Das
	Gentiaanblauwtje		Dwergmuis*
	Grote paremoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	Iepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimperlblauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoornpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparemoervlinder		Konijn*
Veenhooibeestje	Molmuis		
Veldparemoervlinder	Ondergrondse woelmuis*		
Zilveren maan	Ree*		
Reptielen	Adder	Rosse woelmuis*	
	Hazelworm	Steenmarter	
	Levendbarende hagedis	Tweekleurige bosspitsmuis*	
	Ringslang	Veldmuis*	
Libellen	Beekrombout	Veldspitsmuis*	
	Bosbeekjuffer	Vos*	
	Donkere waterjuffer	Waterspitsmuis	
	Gevlekte glanslibel	Wezel**	
	Gewone bronlibel	Wild zwijn	
	Hoogveenglanslibel	Woelrat*	
	Kempense heidelibel		

	Speerwaterjuffer	Kevers	Vliegend hert
--	------------------	---------------	---------------

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel C. “Overige Soorten” onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw parelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnactorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blauw guichelheil	Karthuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjgentiaan	Lange zonnedauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooide vrouwenmantel	Moeragamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
	Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje
	Groene nachtorchis		

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies.

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel D worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezelijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g	

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk).

De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Overgangsrecht

In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermd gebied aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontleen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

www.anteagroup.nl

Copyright © 2022

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.